

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САЊАТИ

Haftalik gazeta 1956-yil 4-yanvardan chiqqan boshlagan

www.uzas.uz

2018-yil 25-may №22 (4472)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ЖУРНАЛИСТИКА ВА ОММАВИЙ КОММУНИКАЦИЯЛАР УНИВЕРСИТЕТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Жаҳон ахборот макони глобаллашувининг кучайиши оммавий ахборот воситалари соҳасида дунёда содир бўлаётган воқеаларга тез ва мос равишда муносабат билдириш, Ўзбекистонда амалга оширилаётган демократик қайта ўзгаришлар ҳақида республика аҳолисини, дунё ҳамжамиятини ўз вақтида ва холисона хабардор қилиш тизimini такомиллаштириш масаласи энг долзарб вазифалардан бирига айланиб бормоқда.

Оммавий ахборот воситаларининг ривожланиши, давлат ва нодавлат даврий босма нашрлар, телерадиостудиялар, таҳририят-мағбаа комплексларининг миқдор ва сифат жиҳатидан ўсиши, фуқаролик жамияти институтлари, реклама агентликлари, ахборот хизматлари, медиа коммуникация, интернет журналистикасининг шаклланиши рақобатбардош, янгича шарт-шароитларда ишлай оладиган журналист кадрларни тайёрлаш заруратини таъқоз этмоқда.

Жамиятимиз ҳаётида демократик принциплари мустаҳкамлашда оммавий ахборот воситалари муҳим ва таъсирчан омили ҳисобланади. Бу борда чинакам миллий журналистика мактабини шакллантириш, хусусан, нодавлат оммавий ахборот воситаларини, ахборот ва Интернет тармоғидаги тахлилий сайтларни қўллаб-қувватлашга эътибор қаратиш муҳим аҳамиятга эгадир.

Бугунги кунда юртимизда 1500 дан зиёд оммавий ахборот воситалари фаолият кўрсатмоқда. Уларнинг барчасида юқори малакали кадрлар зарур. Бироқ мамлакатимизда бундай кенг қўламли вазифини ҳал этадиган таянч олий таълим муассасаси мавжуд эмас.

Харакатлар стратегиясини "Фаол тадбиркорлик, инновацион гоялар ва технологияларни қўллаб-қувватлаш йили" да амалга оширишга оид Давлат дастурининг ижросини таъминлаш, шунингдек, ҳозирги тез ўзгараётган глобаллашув даврида журналистиканинг ўзига хос хусусиятлари, тарихий тараққиёти, бугунги ҳолати ва истиқболли билан боғлиқ масалаларни чуқур ўрганиш, бу борда олиб борилаётган илмий-тадқиқот ва ижодий ишлар самардорлигини таъминлаш ҳамда ушбу соҳа учун юқори малакали кадрлар тайёрлашнинг сифатини тубдан ошириш мақсадида:

1. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги тизимида Ўзбекистон журналистика ва оммавий коммуникациялар университети (кейинги ўринларда Университет деб юритилади) ташкил этилсин.

2. Белгиланган кўйилсинки, Университет оммавий ахборот воситалари соҳаси учун журналист кадрлар, шу жумладан, юқори малакали, бир неча хорижий тилларни мукамал билладиган халқаро журналистлар ҳамда илмий-педагог кадрларни тайёрлаш, илмий-тадқиқот ишларини олиб бориш, республикада медиатаълим тизimini яратиш, соҳа ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини

ошириш, мазкур йўналишларда илмий ва ўқув-методик материалларни ишлаб чиқиш бўйича таянч олий таълим муассасаси ҳисобланади.

3. Қуйидагилар Университетнинг асосий вазифалари этиб белгилансин: журналистика соҳасини, унинг ўзига хос хусусиятлари, илмий-назарий, фалсафий-эстетик асослари, замонавий медиатеχνологияларни чуқур ўзлаштирган, юқори малакали журналист кадрларни миллий ва халқаро стандартлар даражасида сифатли тайёрлашни таъминлаш;

мамлакатимизнинг оммавий коммуникация ва журналистика соҳасида эришган ютуқлари, хорижий мамлакатлар таълим муассасаларининг тажрибаси ва ҳудудларда фаолият олиб бораётган оммавий ахборот воситаларининг талаб ва эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда, тегишли йўналишлар ҳамда мутахассисликлар бўйича ўқув-услубий адабиётларни яратиш, шунингдек, ўқув жараёнига замонавий ахборот технологияларини ва масофадан ўқитиш усулларини жорий этиш; журналистика соҳаси таълимини риволантиришнинг илмий-методик вазифаларини ҳал этиш, илгор хорижий технологияларни жорий қилишга йўналтирилган илмий тадқиқотларни амалга ошириш ва иқтидорли талаба-ёшларни илмий фаолият билан шуғулланишга кенг жалб этиш;

ўқув ва илмий лойиҳаларни амалга ошириш, таълим ва илмий изланишлар жараёнига мутахассисларни кенг жалб этиш мақсадида педагогика соҳасидаги етакчи республика ва хорижий олий таълим муассасалари ҳамда илмий марказлари билан ҳамкорлик алоқаларини ривожлантириш;

истикболли ёш битирувчиларни хорижий олий таълим муассасалари ва илмий марказларининг магистратура ва докторантурасида таълим олиш учун мунтазам юбориш орқали Университетнинг илмий-педагогик салоҳиятини ошириб бориш;

республика оммавий ахборот воситалари мутахассисларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш, илмий-методик базасини шакллантириш ва ўқув-методик раҳбарликни амалга ошириш.

4. Қуйидагилар: Ўзбекистон журналистика ва оммавий коммуникациялар университети тузилмаси 1-иловага мувофиқ;

2018-2021 йилларда Ўзбекистон журналистика ва оммавий коммуникациялар университети ривожлантириш чора-тадбирлар дастури 2-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, зарур ҳолларда, Университет тузилмасига олий таълим муассасаси учун белгиланган нормативларга мувофиқ ходимларнинг умумий чекланган сони доирасида ўзгаришлар киритиш ҳуқуқи берилсин.

5. 2018/2019 ўқув йилида Ўзбекистон журналистика ва оммавий коммуникациялар университетида бакалаврлар ва магистрлар тайёрлаш бўйича қабул квоталари 3-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

Кайд этилсинки: Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги тавсияси асосида Университетнинг тегишли таълим йўналишлари бўйича абитуриентларни олий таълим муассасасига ўқишга қабул қилиш кириш тест синовлари билан бир қаторда уларнинг касб лаёқатини аниқлашга қаратилган касбий (ижодий) имтиҳон (ёзма ва сўхбат шаклида) ўтказиш орқали амалга оширилади;

2018/2019 ўқув йилидан бошлаб Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети ва Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетида "Журналистика (фаолият турлари бўйича)" таълим йўналиши ва унинг негиздаги магистратура мутахассисликлари, шу жумладан, "Олий журналистика курслари" бўйича қабул тўхтаилади ҳамда ушбу таълим йўналиши ва унинг негиздаги тегишли магистратура мутахассисликлари бўйича таълим олаётган талабалар ўқиниши битирувчиларига қадар мазкур олий таълим муассасаларида ўқиниши давом эттирилади;

2019/2020 ўқув йилидан бошлаб Университетга талабаларни бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари бўйича қабул қилиш сони ҳар йили белгиланган тартибда тасдиқланадиган республика олий таълим муассасаларига ўқишга қабул қилиш квоталаридан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

6. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги кадрлар буюртмачиларининг эҳтиёжларини ўрганиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларига ўқишга қабул қилиш бўйича Давлат қўшимчасига Университетнинг сиртки таълим шакли бўйича қабул квоталарини шакллантириш юзасидан бир ой муддатда тақлиф киритсин.

Қайд этилсинки, сиртки таълим шакли бўйича қабул квоталари 2018/2019 ўқув йилида Университет бакалаврият таълим йўналишлари учун белгиланган қабул квоталарининг ўттиз фоизига бўлган миқдорда белгиланади.

7. Белгилансинки, Университет учун бир нафар ўқитувчи ҳисобига тўғри келадиган талабалар сони нисбатининг чекланган нормативи 1:6,0 нисбатда ўрнатилган ва Университет профессор-ўқитувчиларининг базавий лавозим маошлари миқдорига ўттиз фоиз устима қўшиб ҳисобланади.

8. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги: бир ой муддатда Университет уставининг давлат рўйхатидан ўтказилиши чораларини кўрсин;

2018 йил 15 июнга қадар Универ-

ситетнинг бўлимлари, факультетлари ва кафедраларини шакллантириши, тасдиқланган тузилмага мувофиқ профессор-ўқитувчилар таркибини юқори малакали, таълим тизимида замонавий таълимларга, амалий иш тажрибасига эга мутахассислар билан тўлдирилишини, профессор-ўқитувчиларнинг касбий маҳорати ва даражасини узлуксиз ошириш учун шароитлар яратилишини, ўқув жараёнига юқори малакали хорижий олимлар, профессор-ўқитувчилар ва мутахассислар кенг жалб этилишини таъминласин;

2018 йил 15 июлга қадар журналистика соҳасида кадрлар тайёрлашга оид илгор хорижий тажриба асосида ўқув режалари ва фан дастурлари, ўқув-методик материаллар ва қўламанлар ишлаб чиқилишини ва кафедраларга етказилишини таъминласин;

манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда талабаларнинг малакавий амалиётларини белгиланган тартибда миллий, шунингдек, илгор хорижий оммавий ахборот воситалари базасида ташкил этиш чораларини кўрсин;

Университетнинг бошланғич фаолиятини самарали ташкил этиш мақсадида унинг бино ва иншоотларини жорий таъмирлаш ва жиҳозлаш (мебеллар, компьютер техникаси, ўқув адабиётлари ва бошқа моддий-техника воситалари) учун Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг Олий таълим муассасаларини ривожлантириш жағғармаси маблағларидан фойдалансин;

9. Университет кадрлар буюртмачилари рўйхати ва уларга бириктириладиган талабалар сони 4-иловага ҳамда бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликларининг амалиёт ўташ объектларига бириктирилиши 5-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

10. Қуйидагилар Университетда юқори малакали кадрлар тайёрлаш бўйича кадрлар буюртмачиларининг асосий вазифалари этиб белгилансин: корхона ва ташкилотлар объектларида талабаларнинг амалиётини ташкил қилиш ва "устоз-шогирд" тизими асосида ўталишини таъминлаш ҳамда талабаларни ишлаб чиқаришнинг янги меъёрий ҳужжатлари, замонавий ахборот дастурий таъминот маҳсулотлари билан ақиндан таништириш;

ишлаб чиқариш корхона ва ташкилотларидан тайинланган малакавий амалиёт раҳбарларига асосий иш жойидан қўшимча иш ҳақларини тайинлаш; манфаатдор вазирлик ва идоралар тасарруфидоги бошқармалар ва уларнинг таркибидоги корхона ва ташкилотлардан малакали, тажрибали мутахассисларни таълим жараёнида иштирокини таъминлаш;

корхона ва ташкилотларда профессор-ўқитувчиларнинг стажировкалари учун шарт-шароитлар ҳамда кафедра-

ларнинг филиалларини ташкил этиш ва амалий машғулотлар ўтиш имкониятини яратиш. Кадрлар буюртмачилари талаба билан ўқишни битирганидан сўнг 5 йил ишлаб бериш мажбуриятини белгилловчи шартнома тузиш орқали унинг базавий тўлов контрактини 2-босқичда камиди 50 фоиз, 3-босқичда камиди 75 фоиз ва 4-босқичда 100 фоиз миқдорда тўлаб бериши мумкинлиги қайд этилсин.

11. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ташқи ишлар вазирлиги ҳузуридоги Мутахассисларни хорижда тайёрлаш ва ватандошлар билан мулоқот маркази манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда Университетнинг профессор-ўқитувчилари ва илмий ходимларини хорижий олий таълим муассасалари ва илмий марказларига малакасини ошириш ва докторантурага юбориш, талабаларнинг малакавий амалиёт ўташини мунтазам ташкил этсин.

12. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридоги Олий аттестация комиссияси ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг Университетда журналистика соҳаси бўйича илмий даражалар берувчи Илмий кенгаш очиб тўғрисидаги тақлиф маъқуллансин.

13. Қуйидагилар Университет фаолиятини молиялаштириш манбаларини аниқ белгилансин:

Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетидан маблағлари; тўлов-контракт асосида ўқитишдан тушадиган маблағлари; хўжалик фаолиятдан ва шартномалар асосида хизматлар кўрсатишдан тушадиган тушумлар; жисмоний ва юридик шахсларнинг хомийлик хайриялари; халқаро молия ташкилотларининг грантлари; қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа манбалар.

14. Тошкент шаҳар ҳокимлиги ҳамда Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг Тошкент шаҳри, Юнусобод тумани, Марказ-5, 88-ўйда жойлашган Юнусобод дизайн касб-хунар коллежининг бино ва иншоотларини тегишли ҳудуди билан бирга Университетга оператив бошқариш ҳуқуқи асосида бепул бериш тўғрисидаги тақлифга розилик берилсин.

Белгиланган кўйилсинки, Юнусобод дизайн касб-хунар коллежининг ўқувчилари ўқиниши битирувчиларига қадар Университет биналарида ўқув жараёни давом эттирилади.

15. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги бир ой муддатда:

Ўзбекистон Республикаси Президенти

Тошкент шаҳри, 2018 йил 24 май

Ахборот технологиялари ва коммуникацияларни ривожлантириш вазирлиги билан биргаликда Университетнинг онлайн маъруза ҳамда масофавий таълим учун телекоммуникация жиҳозлари ва инфратузилмаси билан таъминлаш, шунингдек, Интернет ҳамда электрон таълим миллий тармоғига улаш чораларини кўриш юзасидан чора-тадбирлар режасини ишлаб чиқсин ва тасдиқласин;

Иқтисодиёт вазирлиги, Молия вазирлиги ва Инвестициялар бўйича давлат қўмитаси билан биргаликда Университетнинг бино ва иншоотларини қуриш, реконструкция қилиш, капитал таъмирлаш ҳамда жиҳозлаш ишларини 2019 йил ва кейинги йилларга мўлжалланган Ўзбекистон Республикасининг ривожлантириш давлат дастурлари доирасида амалга оширилиши бўйича асосланган тақлифлар ишлаб чиқсин.

16. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги:

Университетни сақлаш харажатларини 2018 йилда ижтимоий соҳа бўйича тасдиқланган бюджет параметрлари доирасида ажратишни, 2019 йилдан бошлаб эса Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджети параметрларида назарда тутсин;

Университетга 2 та, шу жумладан, 1 та хизмат ва 1 та махсус энгил автотранспорт воситасини сақлаш учун лимит ажратсин.

17. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси: бир ой муддатда Ўзбекистон журналистика ва оммавий коммуникациялар университети Васийлик кенгашининг таркибини тасдиқласин; Университетнинг моддий-техника базасини яратиш, шу жумладан, талабалар турар жойини қуриш ва жиҳозлаш, кичик босмахона ва ўқув телестудияси фаолиятини йўлга қўйиш бўйича зарур чоралар кўрсин.

18. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда бир ой муддатда қонун ҳужжатларига ушбу қарордан келиб чиқадиган ўзгариш ва қўшимчалар тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига тақлифлар киритсин.

19. Мазкур қарорнинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А.Н.Арипов, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси П.С.Қосимов, Ўзбекистон Республикаси Бош вазирини доимий равишда Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги И.У.Маджидов зиммасига юклансин.

Бахтиёр САЙФУЛЛАЕВ, Ўзбекистон Республикаси Маданият вазири

МОДДИЙ РАҒБАТ — ЮКСАЛИШ ОМИЛИ

Донишмандлардан бири "Маданият инсонга бўлган муҳаббатдир", деганида айни ҳақиқатни айтган. Чиндан ҳам, халқ кайфиятини кўтариш, одамларга шодлик улаштириш маданият ходимларининг хизмати катта. Демакки, соҳа ходимларини доимий равишда рағбатлантириш, уларга ғамхўрлик кўрсатиш алоҳида аҳамиятга эга. Бугун бу борадаги ишлар Ўзбекистонда юксак даражага кўтарилди, деб баралла айта оламиз.

Президентимизнинг "Давлат маданият муассасалари ва давлат архивлари ходимлари меҳнатига ҳақ тўлашининг такомиллаштирилган тизimini жорий этиш ва уларни моддий рағбатлантиришни кучайтириш тўғрисида"ги қарори тизим ташкилотларида кўп йил хизмат қилган, устоз-шогирдлик анъаналари асосида меҳнат қилаётган маданият муассасаси ва давлат архивлари ходимларининг кўнглини кўтарди, касбига меҳрини, ишга рағбатини оширди, десак янглишмаймиз.

2017 — 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишини бўйича Ҳаракатлар стратегиясини амалга ошириш доирасида давлат театрлари, цирклари, музейлари, ҳайвонот боғлари, концерт ташкилотлари, ижодий жамоалар, маданий-маърифий муассасалар ва давлат архивларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш борасида кенг қўламли ишлар амалга оширилмоқда.

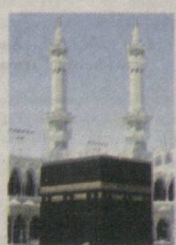
Муносабат

Алиазар ЭГАМНАЗАРОВ, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими

УМРА ЗИЁРАТИ

Қубо масжиди пайгамбаримиз Мадинага келганларидан кейин биринчи марта қўрган масжидлари. Пайгамбаримиз Маккадан Мадинага келганларида Мадина ансорлари у кишини хурсандлик билан кутиб олашди. У киши бир соҳобанинг уйда меҳмон бўлади. Кейин оқ туяларига миниб йўлга тушадилар. Туя қаерга чўкса, ўша жойда қоламан, дейдилар. Туя Қубо қишлоғида чўкади. Пайгамбаримиз ўша жойда қолиб, бир етминчи ерини сотиб олиб, ўша жойда масжид қурадилар. Кўнчилик қатори ўзлари ҳам ишлаганлар. Масжиднинг устуналари хурмо ёғочидан тайёрланган, устига хурмо шох-шаббалари қўйилганди, учта эшиги бор эди, меҳроби, минбари, беази йўқ эди. У пайтларда масжидларда жойнамоз ҳам, бўйра ҳам бўлмасди. Бу нарсалар кейинроқ расм бўлган. Мухаммад алайҳиссалом Мадинада яшаганларида ҳар шанба пийда ёки уловда шу масжидга келиб намоз ўқиб кетар эканлар. Саҳл Хунайф(р.а.)дан ривоят қилинишча, пайгамбаримиз "Қим уйда таҳорат қилиб, Қубо масжидига келиб намоз ўқиса, умранинг савобини олади", деган эканлар (Имом Аҳмад ривояти).

ГРАФИКА ЗАМОН БИЛАН ҲАМНАФАСМИ?

Ўзбекистон Бадий академияси йигирма бир йилдан буён кизгин фаолият кўчоғида. Санъат тарихи учун бу қисқа фурсат бўлиб кўриниши мумкин. Лекин шу ўтган вақт мобайнида ўзбек тасвирий санъатида юз берган ўзгаришлар, ижодий янгиликлар кўламига назар солинса, Бадий академия мамлакатимиз маданий ҳаётида муҳим ўринга эга етакчи ижодий муассасалардан бирига айланганига гувоҳ бўламиз. Мустақиллик йилларида унда таълим соҳасидан тортиб, миллий тасвирий санъатимизнинг барча асосий жабҳалари қамраб олинди. Эндиликда рангтасвир, хайкалтарошлик, миниатюра, халқ амалий санъати, санъатшунослик каби йўналишлар билан бир қаторда графика санъати ривожини ҳам Академия фаолиятида муҳим аҳамият касб этади. Шу боис бу соҳада кечадиган изланишлар жараёни, ҳал этилиши лозим бўлган долзарб масалалар ижодкорларнинг доимий эътибор марказида.

Давра сўхбати

Бадий академиянинг "San'at" журнали графика санъати муаммолари: кеча, бугун, эртага" мавзусида давра сўхбати ўтказилди. Соҳа ижодкорлари, санъатшунослар, профессор-ўқитувчилар ва талаба-ёшлар иштирок этган тадбирда графика санъатининг бугунги ривожини, мавжуд муаммолар, уларни ҳал этиш чоралари муҳокама қилинди. Сўзга чиққанлар графика соҳасини ўзбек тасвирий санъатининг етакчи йўналишларидан бирига айлантириш борасида ўз тақлиф ва мулоҳазаларини билдиришди. Давра сўхбатини санъатшунослик фанлари доктори, академик Акбар ҲАКИМОВ бошлаб берди:

МОДДИЙ РАҒБАТ — ЮКСАЛИШ ОМИЛИ

Мақсуд қарорда таъкидланганидек, “Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги ва унинг ҳудудий бошқармалари ташкил этилиши маданият соҳасида ягона давлат сибсатини юритишга, миллий маданий ва маънавий меросни асраб-авайлаш ва кўпайтириш юзасидан тизимли чоратadbирларни амалга оширишга, санъатни ва бадий ижодни ҳар томонлама ривожлантиришга, халқимизнинг маънавий-ахлоқий ва маданий даражасини янада юксалтиришга рағбатлантиришга, уни миллий ва жаҳон маданиятининг энг яхши намуналаридан баҳраманд этишга имкон берди”.

Халқнинг маънавий савиясини ошириш кўп жиҳатдан маданият муассасалари ходимларининг зиммасида экани ҳаммамизга маълум. Улар бугун халқ орасида юриб маънавий завқ улашса, одамларда меҳнатга иштиёқ уйғотса, уларнинг кўнглидан жой оладиган дастурлари маънавиятини бойитса ҳар қайси соҳада олдинга силжиш бўлади. Ҳамма вақт миллатнинг савиясини унинг маданияти билан чамбарчас боғлиқ бўлган. Маънавият халқнинг қандай томошаларни кўраётгани, қандай китоб ўқийётгани, қайси манбалардан маънавий озиқ олаётганига қараб шаклланади. Халқ маънавиятининг юксаклиги эса мамлакат

ривожига бекиёс ҳисса қўшади. Бунинг учун маданият муассасалари ходимлари халқ ичига кириб бориши, уларнинг онгига таъсир этиши зарур. Шундан келиб чиқиб айтсак, маданият муассасалари ходимлари моддий манфаатдорлиги оширилиши улар меҳнатининг кадр топаётганига яна бир далилдир.

2018 йил 1 июнгача Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги, “Ўзархив” агентлиги, Молия вазирлиги ҳамда Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги қарордан келиб чиққан ҳолда давлат маданият муассасалари артистлари, маъмурий-бошқарув, бадий раҳбар, ижодий ва бошқа ходимларининг, шунингдек, давлат архивлари бошқарув ходимлари ва мутахассисларининг меҳнат ҳақи миқдорларини ўртача 45 фоизга ошириши белгиланган. Бинобарин, давлат маданият муассасалари ва давлат архивлари ходимларининг малака тоифалари ва лавозимлари бўйича базавий лавозим маошларини белгиланиши назарда тутувчи меҳнатига ҳақ тўлашининг тақомиллаштирилган тизимини жорий этиш ҳамда лавозим маошлари ўртасидаги тафовутни кўпайтириш ҳисобига касбий ўсиш рағбатлантирилади. Ўзбекистон давлат цирки, ҳайвонот боғлари, Ўзбекистон Республикаси

публикаси Маданият вазирлигининг кўзи оқибатда унинг кутубхоналари ҳамда давлат архивлари ходимларининг алоҳида тоифаларига, театр-концерт ташкилотларининг артистлари ва бадий ходимларига узоқ муддатли хизмати учун белгиланган миқдорда ҳар ойда тақдирлаш пули тайинланиши барчани хурсанд қилди, албатта. Бундай гамхўрлик, маданият соҳаси вақиллари бундай рағбат, эътибор ҳалигача кўрсатилмаган.

Охириги бир йил Маданият вазирлиги учун тарихий воқеаларга, оламшумул ҳодисаларга бой бўлди. Президентимиз шаҳсан соҳа ривожини унинг қўлида яратди, ҳам маънавий, ҳам моддий жиҳатдан бизни қўллаб-қувватлапти. Бугун фахр билан айтишимиз мумкинки, маданият соҳаси ходимларини қийнаб келаётган кўплаб муаммолар барҳам топди. Энг муҳими, бу жараён жадал давом этаётди.

Ислохотлар инсонларнинг фаровон яшашига хизмат қилар экан, бу йўлда бошқа соҳаларда хизмат қилаётган юртдошларимиз каби маданият муассасалари ва давлат архив ходимларининг ҳам моддий манфаатдорлиги ортиши фахрлини ҳиссини уйғотиш билан бирга бугун кечагидан, эртага бугунгидан самаралироқ меҳнат қилишга ундайди.

Навоий вилоятидаги Томди туманининг ташкил топганига тўқсон йил бўлибди. Шимоли-шарқ томондан Қозоғистон Республикасининг Жанубий Қозоғистон ва Қизилўрда вилояти, жануби-шарқдан Навоий вилоятининг Қонимех, Фарбдан Учқудуқ тумани билан туташган. Худуд ҳақидаги ушбу маълумотларни эшитиб, атрофда ястаниб ётган чексиз қир-адирлар, бепоён кенгликларга боқар эканман, тасаввуримда бир муддат адасди имкониятлар кўлами жонланди.

“Туманимиз иқлими ўзига хос, ўзгаришчан, — дея менга изоҳ берди туман ҳокими ўринбосари, хотин-қизлар кўмитаси раиси Зибо Тулекова. — Худуднинг етмиш фоизидан зиёди яйловоқ, қолгани ўрмонзор, нисбатан кам қисмини шудгорландиган ерлар таш-

қалпоғистонликман, деб таништирган Мухбир опанинг иш фаолияти билан қизиқдим.

— Тошкент давлат педагогика институтининг қозоқ филологияси факультетини тугатганман, — дея гап бошлади у. — “Қиз бола палахмон тоши”, деб бежиз айтишмаган экан, 1970 йили Беруний туманидан Томдига келин бўлиб тушдим. Ёш оила эмасмизми, меҳнат қилиб чарчамасдик, бир ёқда турмуш ташвишлари, бир ёқда мактаб иши, ишдан келган, эртанги дарста тайёргарлик кўриш, дафтар текшириш... Ёш эдик, ўқувчиларга ҳар кун билим беришга интилардик. Айниқса, шогирдимиз фан

гирма тўрт йилдан бери шу соҳада ишлайман. Давлатимиз томонидан чорвачиликни ривожлантириш, фермерларга яратилган имкониятлардан руҳланиб, ўтган йили мингдан ортиқ қўй сотиб олдик. Ҳозир уларнинг икки юзтаси қўзилади. Бу ерлар чорвачилик учун жуда қулай. Турмуш ўртоғим Амангелди Жузенов маҳалла фуқаролар йиғини раиси. Ишдан бўш пайти чорвага қарайди. Тўрт нафар қизимиз бор. Катта қизим Айгерий Президентимизнинг олим туманлардаги ёшларнинг таълим олишлари яратган имкониятдан фойдаланиб, Бухоро Тиббиёт институтида таҳсил оляпти. Келгусида шифокор бўлиб, туманимиз

Аёл қалби билан ягонагай диёр

кил қилади. Туманимиздаги кўплаб соҳаларда аёлларимиз етакчилик қилишди. Таълим, соғлиқни сақлаш, тадбиркорлик дейсизми — барчасида хотин-қизларнинг ўзига яраша ўрни бор”.

Зибо опа асли физика ўқитувчиси, 1982 йилда педагогика институтини тугатган. Дастлаб меҳнат фаолиятини тумандаги «Аяққудуқ» давлат ўқувчилигида клуб мудирлигидан бошлаб, мактаб ўқитувчиси, ўқув-тарбия ишлари бўйича директор ўринбосари, директор, 2001 йилдан бошлаб ҳокимиятда ишлаётган экан.

Туманда иш қизгин. Айниқса, Янги Томдига олиб борувчи йўлнинг бир текислиги, атрофининг ободлиги, янги йўл қўриш ва таъмирлаш ишлари кенг кўламда амалга оширилаётгани кўриниб турибди. Туман марказида кунига 150 беморни қабул қиладиган замонавий поликлиника барпо этилди. Бир текис бунёд этилаётган замонавий лойиҳа уйлар, иншоотлар, илғор технологиялар билан жиҳозланган корхоналар ишга туширилаётгани эса кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик тараққиётга эътибордан далолат беради.

Кўп ўтмай даврамизга қўшилган Мухбир ва Галия исми опаларимиз билан ҳам танишиб олдик. Сухбат қизигандан қизиди. Ҳозир асли қора-

олимпиадасида фахрли ўрин олса, қувонганимизни кўринг. Шукр, мактабда йигирма беш йил қозоқ тили ва адабиётдан дарс бердим. Шогирдларим ҳозир турли соҳаларда меҳнат қилишмоқда. Байрамларда хабар олиб туришди. Узоқдагилари кўнги-роқ қилиб табриклашди. Меҳнатларим зое кетмади деб қувонаман. Олти нафар фарзандим бор, икки қизим ўқитувчи. Ҳозир ўн беш нафар набирам бор. Ҳаммаси уйга келса, байрам бўлиб кетади. Юртимиз тинч бўлсин, болаларимиз соғ-саломат бўлсин деб, дуо қиламан.

— Ха, опага туманимизда кўпчилик ҳавас қилади, — дея сўхбатга қўшилди “Зибо” опа. “Мухбир” опа нафақат таълим тизимида, балки туманимиз ривожига ҳам самарали меҳнат қилди. 1994 йилдан 2001 йилгача туман ҳокимиятида хотин-қизлар кўмитаси раиси бўлиб, кейин нафақага чиққач, ўн йил давомида туман саломатлик маркази директори вазифасида ишлади. Ҳозир Томдибулоқ маҳалласида яраштириш комиссияси фаолларидан бири.

— Мен эса шу туман фарзандиман, — дея гапга қўшилди Галия Базарбоева. — 1994 йилда Самарқанд давлат қишлоқ хўжалик институтининг ветеринария факультетини тугатдим, йи-

ахлига хизмат қилиш ниятида. Ниятингга ет, олим бўл деймиз. Эҳ-ҳе, бизнинг ёшлигимизда бундай имкониятлар қайда эди.

— Яқинда мамлакатимиз раҳбарининг вилоятимизда бўлиб, Томди тумани истиқболи билан қизиққанлари ҳаммамизни хурсанд қилди, — сўхбатимизни давом эттирди Зибо опа. — Навоий эркин иқтисодий зонасининг 2017 — 2019 йилларга мўлжалланган режасига кўра 32 та лойиҳа амалга оширилиши белгиланган. Бу электротехника, фармацевтика, машинасозлик, қурилиш материаллари, кимё ва нефть маҳсулотлари ишлаб чиқариш бўйича бир ярим мингдан зиёд янги иш ўрни дегани. Вилоятда чорвачилик, паррандачилик, балчиқчилик ривожига алоҳида эътибор қаратилаётгани қувонарли ҳол.

Сафаримиз давомида Томди, Кони-мех, Зарафшон туманларидаги кўплаб меҳнат жамоаларида, корхоналарда бўлиб, опа-сингилларимизнинг қувонч ва ташвишлари билан танишиб, қалбимиз жўшди. Қайтар эканмиз, Зибо, Мухбир, Галия опаларнинг мазмунли сўхбатидан кўнглимиз равшан тортиди. “Кўнгли кўнглидан сув ичади” деб шунга айтсалар керак.

Зухра БЕГИМ

Уюшма фаолиятдан АТОҚЛИ АДАБИЙ ХОТИРАЛАР

Ёзувчилар уюшмасида Ўзбекистон Қаҳрамони, Халқ ёзувчиси Тўлепберген Қайипбергенов таваллуд кунига бағишланган тадбир ўтказилди. Фото ва китоблар кўргазмаси намойиш этилди. Тадбирда Қорақалпоғистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Рудакий Алламбаев ҳамда Қорақалпоқ халқ баҳисиси Гулбахор Аҳим-бова ижросида қорақалпоқ миллий кўшиқлари янгради.

БУХОРОДА АДАБИЁТ КУНЛАРИ

Ёзувчилар уюшмаси, Бухоро вилояти ҳокимлиги, Ўзбекистон “Миллий тикланиш” демократик партияси вилоят Кенгаши, вилоят Матбуот ва ахборот бошқармаси ҳамда Бухоро давлат университети ҳамкорлигида ўтказилган “Адабиёт кунлари”да Гулчехра Жўраеванинг “Кўнгли садоси” номли китоби тақдими бўлди ва ушбу тўплам “Бухоро китоб олами” маърифий мажмуасига тўхта қилинди. Тадбир доирасида Бухоро шаҳри ва Шофирқон туманида шоира билан учрашувлар бўлиб ўтди.

МАРОҚЛИ УЧРАШУВ

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, адабиётшунос Сувон Мели билан Тошкент автомобиль йўлларини лойиҳалаш, қуриш ва эксплуатацияси институти ҳамда Тошкент ислом университети талабаларининг Уюшмада ташкил этилган учрашувида маънавият, шахс камолоти, эътиқод каби мавзуларда фикрлашилди.

БОБО СЎЗНИ КЭЛАБ

Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими, таниқли шоир Эшқобил Шукрунинг “Бобо сўз изидан” номли тўплами кўлэмаси муҳокамасида таниқли тилшунос, адабиётшунос олимлар, шоир ва ёзувчилар иштирок этди. Мақсуд тўпланда уч юздан ортиқ сўзларнинг келиб чиқиши манбалари илмий-манتيқий далиллар асосида ёритиб берилган.

ТАҚДИМОТ

Ўзбекистон халқ шоири Иқбол Мирзоянинг “Зарб” қиссаси тақдимотида сўзга чиққанлар асар тилининг содда ва раволиги, ҳаётий ҳангомалар маҳорат билан баён қилинганлиги, айниқса, болалар образининг ўзига хос хусусиятлари таъсирчан тасвирланганини эътироф этишди.

МУҲОКАМА

Назм кенгашида шоир Сафар Оллобернинг “Зарбулдостон” асари кўлэмаси муҳокама қилинди. Кенгаш раиси Маҳмуд Тоир, адабиётшунос олим Нўмон Раҳимжонов, таниқли шоир Саъдулла Ҳаким асар юзасидан ўз фикр-мулоҳазалари, тақлифларини билдириб, уни қайта ишлашни тавсия этишди.

Президентимизнинг шу йил 26 апрелда қабул қилинган “Фермер, деҳқон хўжалиқлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини тақомиллаштириш бўйича қўшимча чоратadbирлар тўғрисида”ги қарориди ҳудудлардаги деҳқон хўжалиқлари ва томорқа ер эгаларига ажратилган ер участкаларидан оқилона ва мақсадли фойдаланиш масалаларига алоҳида эътибор қаратилган.

ТОМ ОРҚАСИДАГИ БОЙЛИК

Тошкент вилоятининг Бўка туманида ердан оқилона фойдаланиш борасида фермер ва боғбонларнинг ўзига хос бой тажрибаси бор. “Шерали Диръ Файз” фермер хўжалиғи раҳбари Эркин Бўронов ҳам ишнинг кўзини билдирган миришкорлардан. 2007 йилдан буён самарали меҳнат қилаётган фермер хўжалиғи аъзолари бир-бирларига бегона эмас. Тўққиз нафар ака-ука Бўроновлар келинлари ва фарзандларининг аҳил ва йиқилган туғилган яхши натижаларга эришмоқда. Аҳиллик бор жойда ҳаммаиш барака бўлади. Ризқ-насибаси, оиласи даромадини меҳнатдан топаётган жамоага кўпчилик ҳавас билан қарайди.

Фермернинг айтишича, “Томорқа хизмати” ташкил этилиши туғайли ер эгаларига уруғ ва кўчатлар етказиб берилиб, хатто маҳсулотлари сотилишига ҳам амалий ёрдам кўрсатилаётгани. Фермер ўз хўжалиғи аъзолари ва кўчи-қўшинларининг томорқа ерларини тракторлари ёрдамида ҳайлаб берди, хонадонларини дароҳ ва гул кўчатлари билан таъминлаб, хайрли ишга қўл урди.

— Ун икки сотихлик ер майдонимга ловия экиб, парварши қилияман, — дейди Жўра Хусанов. — Фермердан миннатдорман. Томорқамдаги экинлар гуркираб ривожланаётгани, яхши ва сифатли уруғ танлашимда, зарур кимёвий дори ва минерал ўғит билан таъминлашимда фермернинг ёрдами катта. Қолаверса, техника хизматидан ҳам баҳраманд бўлдим...

Олимжон Раҳмонов раҳбарлик қилаётган “Бўка Бўстон Баҳори” фермер хўжалиғи ҳақида гап кетганда ҳам бўқалиқлар оғзидан бол томиб гапиряишди.

— Томорқа хизматига эътибор кўчайди, — дейди Олимжон Раҳмонов. — “Томорқа хизмати” МЧЖ ёки фермер хўжалиқлари билан шартнома асосида фаолият юритадиган ер эгалари даромад солиғидан озод қилинади. Қолаверса, томорқа ер эгаси Молия вазирлиги хузуридаги пенсия жамғармасида йилга энг кам ойлик иш ҳақининг бир баробари миқдорини сурғута бадалли тўлаб борса, бадал тўланган йил меҳнат стажига киритилар экан. Қандай яхши имконият... Бунгақиси ҳали бўлмаган!

Бинобарин, Президентимизнинг ушбу қарори кўпчиликнинг кўнглидаги иш бўлди. Айниқса, фермер хўжалиқлари диққат-эътибори, масъулияти янада ортди. Олимжон Раҳмонов ўз ишларини қилсам бўлди, дея хотиржамликка берилганлиги. Ҳамиша ҳаракатда, изланишда. Фермер хўжалиғи ҳудудда уч сотихлик лимонари барпо этилган. Унлаб қорамол ва товуқ ҳам боқилади. “Зарур озиқ-овқат маҳсулотлари ўзингдан чиққанига нима етсин!”, дейди фермер ўз ишдан мамнун бўлиб.

Олимжон фермернинг изланишлари самарали кечмоқда. Ўтган йили унинг ташаббуси билан фермер хўжалиғи тасарруфида шакллардан деворбоп гишт ишлаб чиқарадиган цех бунёд этилди. Натигада 8 киши иш билан таъминланди. Кам таъминланган Акмал Ҳамроев оиласига томорқадан сазабоват маҳсулотлари етиштириш учун бегараз ёрдам кўрсатилди. Унинг томорқаси ҳайлаб берилиб, зарур минерал ўғитлар билан таъминланди.

— Режаларим бундан-да, юксак, — дейди Олимжон Раҳмонов. — Фермер хўжалиғимни кўп тармоқли иختисослашган корхонага айлантиришмоқчиман. “Агро банк” Бўка филиалидан 100 миллион сўм кредит олиш ҳаракатидаман. Агар бу иш амалга ошадиган бўлса, “Бўстон” маҳалласи ҳудудини тикувчилик цехини ишга тушириш ниятим бор. Натигада маҳалламизга 15 нафар хотин-қиз ишла бўлади. Бундан ташқари, автотранспортларни таъмирлаш ҳамда автомобилларни ювиш шохобчасини ҳам очамиз. Яқин кунлар ичида асарларчиликни ҳам йўлга қўймоқчимиз.

Фермерларнинг шижоатига шижоат қўшилмоқда. Президентимиз қарори ҳаммани ҳаракатга келтирмоқда. Ҳар қаричи тиллога тенг она тупроғимиз тер тўққанга бор саховатини инъом этмоқда.

Тадбиркорлар хузурида

Ашурали БОЙМУРОД,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси

ТОПИНАМБУР ҲАМ ҚОҒОЗ, ҲАМ ШАРБАТ БЕРАДИ

Улут ажлодларимиздан ибрат олиб, ўзбекнинг дунёга танилишига муносиб ҳисса қўшаётган инсонлардан бири, салоҳиятли олим, кимё фанлари доктори, профессор Фаффор Раҳмонбердиевдир.

Фаффор ака билан танишишимизга қизиқ воқеа сабаб бўлган. 2009 йили Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки қошидаги “Наманган қоғози” МЧЖ раҳбари сифатида фаолият бошлаганида қоғоз ишлаб чиқаришидаги асосий хомашё — ёғоч целлюлозасини мамлакатимизга олиб келишда муаммо туғилди. Маҳсулотнинг эркин муомалагаги валюта эвазига Финляндия, Россия, Эстония каби мамлакатлардан импорт қилишга тўғри келарди. Ушбу паллаларда бугунгидай валюта конвертацияси йўлга қўйилмаган, мақсадли тўлов шартни билан импорт қилинган целлюлоза пулини тўлаш учун кўплаб бюрократик ғовлардан ўтиш зарур бўларди.

Узимизда ҳам ўсимликлардан кимёвий қайта ишлашга яроқли целлюлоза хомашёси олиш имкониятини ўрганиш, имкон қадар импорт ўринини қисман тўлдирish ниятида Тошкент кимё-технология институтининг целлюлоза ва ёғочсозлик технологияси факультети бордим. Профессор Фаффор Раҳмонбердиев дарҳол ўз шогирдларини тўлаб, масалани кўндаланг қўйди. Фаффор аканинг шаҳсан ўзи ва шогирди, ҳозирда техника фанлари доктори Музаффар Муродов билан ишга киришиб кетдик. Топинамбур пойсидан целлюлоза ажратиб олиб, уни қоғоз ишлаб чиқариш жараёнида ишлашга қарор қилдик. Нисбатан қисқа муддат ичида мақсадимиз амалга ошди. 2011

йилнинг ноябрь ойида Фаффор Раҳмонбердиев раҳбарлигида “Наманган қоғози” МЧЖда ўрнатилган қоғоз ишлаб чиқарувчи дастгоҳларда дунё амалиётида илк бор топинамбур целлюлозасидан санаот миқдосида қоғоз олишга эришдик. Қоғозимиз намуналарини ўша йилнинг ўзидак Дрезден (Германия) техника университети, шунингдек, махсус қорғазлар ишлаб чиқаришга иختисослашган “Tegapova Papers” (Барселона/Испания) фабрикаси лабораторияларида синонванг ўтказиб, ижобий ҳулоса олинди.

Шу сабабли Наманган шаҳрида “Topinamcell” МЧЖ давлат рўйхатидан ўтказилди. Айни кунларда хорижий банкларнинг инвестиция кредити орқали топинамбур пойсидан целлюлоза олиш ва унинг туғунақларидан шарбат ишлаб чиқаришга иختисослашган корхоналар барпо этишни режалаштирмоқдамиз. Амалга оширилаётган лойиҳа доирасида Германиянинг “Lienig Wildfruchtverarbeitung” GmbH компанияси қўшма корхона ташкил қилиш орқали иштирок этиш истагини билдирди.

Албатта, бу ишларнинг барчаси таниқли олим Фаффор Раҳмонбердиевнинг бевоқиф раҳбарлиги остида амалга оширилмоқда. Фаффор Раҳмонбердиев 2017 йилда айнан қоғоз ишлаб чиқаришдаги жонбозликларини учун “Меҳнат шухрати” ордени билан тақдирланди.

Бугун мамлакатимиз кимёгарлари филоий олимиямизни муборак 80 йили билан қутламоқдалар. Биз ҳам илм-фан ютуқларини халқимизнинг миллий тараққиётига сафарбар этаётган устоз олимни самимий қутлаймиз.

Юнус СОДИҚОВ,
Намангандаги “TOPINAMCELL” МЧЖ Бош директори

ОЛТИН ҚЎЛЛИ ХУНАРМАНДЛАР

Ўзбекистон дунё мамлакатлари орасида халқ амалий санъати намуналарининг энг қадимий турлари, анъаналари, ўзига хос услуб ва мактаблари сақланиб қолган ўлка сифатида алоҳида эътироф этилади. Сунгги йилларда юртимизда хунармандчиликнинг кўплаб турлари, хусусан, қандакорлик, ёғоч ўймакорлиги, каштачилик, заргарлик, кулолчилик жадал ривожланмоқда. Айни пайтда Республика “Хунарманд” уюшмаси аъзоларининг сони йилгирма икки мингдан ошди. Кунни кеча “Ёшлар ижод саройи”да уюшма томонидан ташкил этилган “Олтинқўл хунарманд” номли халққо кўргазма юртимизда фаолият юритаётган хунармандлар маҳорати ортиб

бораётганини яққол кўрсатди.

Самарқанд вилояти Ургут туманидаги Вўз қишлоғидан келган қаштадўз Мавлуда Ҳамдамова тиккан қашталар кўпчиликнинг эътиборини тортяпти.

— Мактабда ўқиб юрган пайтларим раҳматли онам билан қўшни аёллар биргаликда кашта тикиб ўтирганларини кўриб, шу хунарга меҳрим уйғонган, — дейди моҳир қаштадўз. — Қизиқшимни кўрган онам каштачилик сирларини кунт билан ўргатди. Шукрки, Мустақиллик йиллари миллий хунармандлик ривожланди. Биз каби қаштадўзлар фаолиятга кенг йўл очилиб, имкониятлар кенгайди.

Хунарманд Расия Жуманазарова кўп йиллардан буён жун ва ипақдан турли кийим-кечак ҳамда буюмлар тайёрлайди. Айниқса, унинг турли русумдаги аёллар бош кий-

имлари, пойафзаллари қулайлиги, ёрқин ранги билан эътиборни тортади. Насиба Аҳмедованинг миллий либослар кийдирилган кўйриқчорқал ҳам санъатсаварларда катта таассурот қолдириди. Кийимлар дизайнери бўлган бу аёл Ўзбекистон халқларининг тарихий-этнографик либосларини ўрганиб, мамлакатимизнинг барча вилоятларига хос кийимлар кийдирилган миллий кўйриқчорқал тўпламининг яратди.

Тадбир доирасида хунармандлар ва амалий санъат усталарининг маҳсулотлари кўргазмаси, моҳир уста-хунармандлар томонидан маҳорат дарслари ўтказилди. Халққо кўргазма якунида фаол иштирокчиларга уюшманинг дипломлари топширилди.

С.ҚОСИМОВА,
Ш.МАҲМУДОВА

Туркия Республикаси Президенти Режеп Таййиб Эрдоғаннинг яқинда давлат таширфи билан мамлакатимизга келгани, табиийки, кўп асрлик ўзбек ва турк халқлари бирлиги ҳамда дўстлигини янада мустақамлашга ҳисса қўшади.

Қадим ўзбекистонимизни кўна Туркия билан чамбарчас боғлаб турадиган ригшалар кўп. Фақат адабий алоқаларимизнинг энг муҳим нуқталарини эсга олганда ҳам кўз олдимизда маҳобатли, раво биродарлик кўприги намойиш бўлади. Сўз санъати ҳамшира тилларни тилларга, дилларни дилларга, элларни элларга яқинлаштириб келган. Буюк қалам соҳиблари яратган асл дурдоналар ҳеч қачон бир миллат ва бир мамлакат доирасида қолиб кетмаган. Мавлоно Жалолиддин Румий Балхий, мана, саккиз асрдан буён олам ахли-

этиб, мактабдорлик ва илмий-ижодий ишлар билан машғул бўлишни пеш билган. Шу келишмовчилик сабаб бўлса керак, у ҳаж баҳонасида оиласи билан Балхни тарк этган. Отаси оиласи билан Рум султони Алоуддин Кайқубод Биринчининг давлатига кўра Кўнё шаҳрига келиб, 1225 йилдан бошлаб шу ерда муҳим яшаб қолган. Жалолиддин Халаб, Дамашқ ва Бағдод мадрасаларида таҳсил олган, мударрислик қилган. Асосан, форсий, қисман, арабий ва туркий тилларда ижод қилган. Демак, Румий ҳаётининг асосий қисми Туркияда ўтди. Ҳақли

дунёқарши, маънавияти, хусусан, адабиёти ва санъати раванқида алоҳида ўрин тутди. Турк шоири Юнус Эмро (тахминан 1250 – 1320)нинг ижоди эса бевосита Хожа Аҳмад Яссавий ҳикматларини эслатади. Юнус Эмронинг “Рисолат ун-нусхия” дostonи билан Фариддин Атторнинг “Мантқиқ ут-тайр”и ўртасида билвосита яқинлик мавжуд. Навоий ҳам “Мантқиқ ут-тайр”га жавобан “Лисон ут-тайр” дostonини яратган. Агар ана шу асарлар ўзаро қиёсан теран таҳлил этилса, бир неча халқлар ва адабиётлар ўртасидаги тигиз ҳамкорлик, яқинлик ва ўзаро таъсир масалалари бўйича муҳим хулосаларга келиш мумкин. Ўзбек-турк маънавий алоқаларининг яна бир муҳим жиҳати бевосита нақшбандия тариқати билан боғлиқ. Хожа Абдуллоҳиқ Гиждувоний (1103 – 1179) хожагон тариқатини асослади. Орадан икки аср ўтиб, Хожа Баҳоуддин Нақшбанд бу тариқатни тақомиллаштирди ва у кейинги асрларда юртимиздан ислом оламининг бутун Ер юзининг турли минтақаларига тарқалди. Модомики, гап ўзбек ва турк халқлари дўстлиги ва ҳамкорлиги хусусида бораётган экан, бир муҳим фактни келтириб ўтиш жоиздир. Гиждувонийнинг “Мақомоти Юсуф Хамадоний” рисоласида муаллиф ўзининг таваллуди билан боғлиқ, айниқса, ўзбек-турк маънавий алоқаларига доир қимматли маълумотларни ҳам келтиради. Бу маълумотлардан аён бўладики, Хожа Абдуллоҳиқ Гиждувоний бобомиз аслан туркиялик бўлганлар. Ҳаётлари эса, асосан, юртимизда кечган, муқаддас қабрлари ҳам Гиждувоний этиб бўлмайди. Биргина Навоий меросини олиб кўрайлик. У ўзигача бўлган туркий ва форсий адабиётни пишшир-пухта ўрганди, ўз ижоди иморатини шу икки сўз санъати дарёсининг туташган ўзани устига қурди. Худди шундай, бугунги турк миллий маънавиятини ҳам Навоий ижодисиз тасаввур қилишнинг асло иложи йўқ. Буюк бобокалонимиз асарлари фақат ўзимизда ва Туркияда кўпчилди тарзида чоп этилган.

БИРОДАРЛИК КЎПРИГИ

ни ўзига ром этиб келаётир. Уни бутун дунё ўзининг шоири янглиғ қабул қилади. Аслида-чи? Румий 1207 йили ҳозирги Афғонистон худудига бўлган Мазори Шариф яқинидаги қадимий Балх шаҳрида туғилган. Термиздан олтинчи-етмиш чақирим нарироқда. Балх вилоятида ҳозиргача ҳам, асосан, ўзбеклар истиқомат қилади. Буюк мутафаккирни ўзбекистонимизга бевосита боғлайдиган бошқа бир ўта муҳим жиҳат ҳам бор. Жалолдиннинг онаси қоразлик саидалардан, яъни шаразда у Муҳаммад пайгамбар (с. а. в.)га, демакки, тўртинчи халифа Ҳазрат Алига ҳам боғланар, яна кимсан – Ҳоразмшоҳнинг қизи эди. Жалолиддин Румий тасаввуфнинг мавлавия тариқатида асос солди. Англиялик таниқли тасаввуфшунос Ж.С.Тримингем шоирнинг отасини Ҳоразм тасаввуф мактабининг давомчиси, деб ҳисоблайди. Бундан, у амалда кубравий тариқати вакили бўлиб чиқади. Кубравияга эса, биласиз, хивалик бобомиз Нажмиддин Кубро асос солган. Жалолиддиннинг дастлабки пири – Бурхониддин Муҳажжир Термизий (вафоти – 1244) эди. Жалолиддин – балхлик шайх Баҳоуддин Валаднинг ўғли. Баҳоуддин Валад ўз даврининг машҳур мутасаввифларидан, мударрис, воиз ва фақилларидан бири эди. У пайгамбардан кейинги биринчи халифа – Абу Бакр Сиддиқ бевосита авлод эди. Шунинг учун бу шоирни Афғонистон ва Ўзбекистон халқи ҳар жиҳатдан ўзиники ҳисоблашга ҳақли. Султон Муҳаммад Ҳоразмшоҳ (1199 – 1220 йиллар ҳукмронлик қилган) Баҳоуддин Валаднинг сарой хизматига тақлиф этган. Аммо у бу тақлифни рад

равишда бу мамлакат халқи уни ўзининг шоири деб биледи. Шоирнинг лирикаси, айниқса, ижодининг гултожи ҳисобланмиш олти дафтардан иборат “Маснавийи маънавий” асари форс-тоҷик тилида библиографик таълиқ билан унун ва билан Эрон ва Тоҷикистон халқлари ҳам ҳар қанча фахрланса арзийди. Ўзбек миллий маънавиятини Румийсиз тасаввур этиб бўлмайди. Биргина Навоий меросини олиб кўрайлик. У ўзигача бўлган туркий ва форсий адабиётни пишшир-пухта ўрганди, ўз ижоди иморатини шу икки сўз санъати дарёсининг туташган ўзани устига қурди. Худди шундай, бугунги турк миллий маънавиятини ҳам Навоий ижодисиз тасаввур қилишнинг асло иложи йўқ. Буюк бобокалонимиз асарлари фақат ўзимизда ва Туркияда кўпчилди тарзида чоп этилган. Буюк ўзбек шоирининг алоқал-икки таъкириси — “Мажлиси ул-нафос” ҳамда “Насойим ул-муҳаббат” асарларини варақласак, ҳозирги Туркия худудига яшаб ижод қилган қанчадан-қанча зотлар хусусида қимматли тарихий-таҳлилий маълумотларга эга бўлаемиз. Бу асарлардаги биргина Румий ҳақидаги қайд ва баҳоларнинг ўзи алоҳида бир тадқиқотга мавзу бўлади. Ўзбек маънавиятини турк маънавиятига чамбарчас боғлайдиган яна бир ришта бевосита яссавия тариқатининг тарқалиши билан алоқадор ҳолда кечган. Тариқат асосчиси Ҳожи Бектош Валий (1208 – 1270) тасаввуфий силсилада Хожа Аҳмад Яссавий (вафоти – 1166)га бориб боғланади. Бектошия XIII аср охири – XIV аср бошларида Туркияда кенг тарқалди ва турк халқи

Теран томирлар

бобомиз аслан туркиялик бўлганлар. Ҳаётлари эса, асосан, юртимизда кечган, муқаддас қабрлари ҳам Гиждувоний этиб бўлмайди. Биргина Навоий меросини олиб кўрайлик. У ўзигача бўлган туркий ва форсий адабиётни пишшир-пухта ўрганди, ўз ижоди иморатини шу икки сўз санъати дарёсининг туташган ўзани устига қурди. Худди шундай, бугунги турк миллий маънавиятини ҳам Навоий ижодисиз тасаввур қилишнинг асло иложи йўқ. Буюк бобокалонимиз асарлари фақат ўзимизда ва Туркияда кўпчилди тарзида чоп этилган. Буюк ўзбек шоирининг алоқал-икки таъкириси — “Мажлиси ул-нафос” ҳамда “Насойим ул-муҳаббат” асарларини варақласак, ҳозирги Туркия худудига яшаб ижод қилган қанчадан-қанча зотлар хусусида қимматли тарихий-таҳлилий маълумотларга эга бўлаемиз. Бу асарлардаги биргина Румий ҳақидаги қайд ва баҳоларнинг ўзи алоҳида бир тадқиқотга мавзу бўлади. Ўзбек маънавиятини турк маънавиятига чамбарчас боғлайдиган яна бир ришта бевосита яссавия тариқатининг тарқалиши билан алоқадор ҳолда кечган. Тариқат асосчиси Ҳожи Бектош Валий (1208 – 1270) тасаввуфий силсилада Хожа Аҳмад Яссавий (вафоти – 1166)га бориб боғланади. Бектошия XIII аср охири – XIV аср бошларида Туркияда кенг тарқалди ва турк халқи

Султонмурод ОЛИМ, филология фанлари номзоди, “Нақшбандия” журнали бош муҳаррири

“Ибратли ҳикоятлар ва хислатли ҳикматлар” (“Sano-standart” нашриёти, нашрга тайёрловчилар А.Тиловов, И. Сайфуллаев) номли китобда ҳазрат Алишер Навоийнинг “Хамса”, “Насойим ул-муҳаббат” ва “Лисон ут-тайр” асарларидаги айрим ҳикоятларнинг содда насрий баёни, шунингдек, мутафаккир шоирнинг ҳикматли сўзларидан намуналар берилган. Кўида мазкур китобдан олинган ибратли ҳикоят эътиборинизга ҳавола этилмоқда.

БОЯЗИД БИСТОМИЙНИ ЙИФЛАТГАН ГАМ

Султон ул-орифин Боязид Бистомийни гамгин кўрган муриди, бу гамгинлик сабабини сўрагани ва у қоникарли жавоблар билан гамдан кўнглини холи қилгани баёнида Боязид Бистомийни қайгули ҳолда ўтирганини кўрган шоирди қайгу сабабини сўради: — Эй қадами осмон чўққисига етган, арш осмонига қадам қўйган зот, кўнглингизни ранжитган нима экан? Шайх кўзёшларини тўкиб деди:

Таниқли ёзувчи Ҳушид Дўстмуҳаммад “Қичқирқ” номли ҳикоясида алдоқчи мавж ва жимирлаб оқизи билан одамларни мафтун этган, ички шиддатли оқими, ғалати феъл-аъвал билан ҳайратга солган анҳор тасвирини кўз илгасма ижтимоий воқеалар, инсон қисматида битилган синовлар билан боғлайди. Жумладан, бу «...асов ва бетизгин Қичқирқ оқимининг шафқатсизлиги ҳаётнинг оддий, осуда ва бир маромидаги оқими оғушида жуда тез унутилади... инсон феълнинг ажабтовуру қонуниятларидан бири шундаки, бир бора телба гирдоб қомиза тушмаган банда ўзининг фарқ бўлиш эҳтимолидан холи эмаслигини сира тасаввурга сиғдираолмайди».

АСОВ ОҚИМГА БАСМА-БАС

Ёзувчининг ҳикояда воқеалар ижроси сифатида танлаган қаҳрамони номини Султон деб атагани тасодиф эмас. Билмакс Султон бир мартаба Қичқирқ билан тирашиб мағлуб бўлган. У сузми сирларини мукаммал эгаллаш мақсадида шаҳар сув ҳавзасида маҳоратини оширади, таржибага эга бўлади. Агар биз Султон образини ички сезимдан келиб чиқиб таҳлил қилсак, бу қаҳрамонни синовлардан ўтган, камолотга эришган шахс деб англамоқ лозим бўлади. Ёзувчи энди унинг матонатини синаб кўриш ниятида яна Қичқирқ билан юзлаштиради. Бунга сабаб ўн беш кунлик сариқ қўйлақ келинчакнинг сувда гарқ бўлиши, жасаднинг топилмагани. Султон содир бўлган воқеани севгилисиз Башоратга гапириб беради. Қиз: «Вой-й, бечора!» деб жони ачийди, келинчакнинг топилмаганлигини сориштиради ва бу воқеалар баёни руҳий кечинмалар билан уйғунлаштирилади. «Ҳаётнинг мазмунига айланиб қолган севгилисизнинг қизиқиши ортгани сайин қонсирган Қичқирқ қомига тортиб кетган жасаднинг топилиши Султоннинг шашти-шижоатига қараб қолаётгандек бўлаверди». Султон

Мен ҳикояни таҳлилга тортиб, бир неча варақни қоралаб, адиб маҳоратининг нозик нуқталарини англадим деб, қаноатлангандай бўлдим. Аммо ёзувчи мақсадини тўғри ҳис қила олдиммикин, дея матнга бот-бот мурожаат этдим. Таассуф шундаки, адиб этганларимда қувват, сезим қамлик қилган экан. Мана, Султоннинг сабри: у анҳорда узок сузди, севгилисизга сузлади, ғаввослардан нолиди, улар билан учрашди. Ғаввоснинг: «Бу дунёда мен тушмаган сув қолмаган, илло бунақасини кўрмаганман!» деган гапини эшитди, кўнгли ранжиди, Башоратга сузди, сувга тасмага тармашди, оёғи сиртмоққа илтиди, Қичқирқнинг суви билан тил топди, унинг «ди-лига қулқол солди», анҳор «ақл бовар қилмайдиган, бир жондор...» эканлигини англади. Унинг ҳаёт тарзи, мавжудлиги, қисмати, лиммо-лим, шитоб билан оқиб боришидан маъно-мазмун топганидан ҳайратланди «...оқар сув остиде ҳар қандай жонсиз нарсага жон киришига ва уларнинг... жондорга айланмишига иқдор бўлди» ва ниҳоят: «...Топдим, Башорат! Башоратой, жоним, топдим!» деди. У энди анҳор билан шу қадар қадрдонлашиб кетдики, унга ётиги билан илтижо қилди, унга тоза ниятларини тўкиб солди, овози етгунча қичқирди, шу қадар қичқирдики, Қичқирқ бир зум бўлса-да, оқшдан тўхтади... «Қичқирқ» деган ном ҳам гоётада ўзига ярашикли, ноёб!

Бир ҳикоя талқини

Мусаффо сузда сузмиш — уфқ билан бирлашмиш, демак. Аслида ҳаёт гўзал. Аммо бизда муболага ҳисси кўпроқ. Баъзида азалиятдан беҳабар деб мағрурланамиз, тақдирдан нолиймиз... Султонни эса юмшоқ нарса манзилга секин авайлаб чиқариб қўйди. Мен ҳикояни ўқиш жараёнида Султон билан бақамти сузгандек бўлдим, сузмиш жараёнида анҳорнинг ўзига ҳос феъл-аъвали билан танишимиз ва ўз ўй-хаёлларим, унинг тубида тўқнаш келган барча турли жимлар мақсадим йўлидаги ҳаракатларимга ўзгача бир куч билан қаршилиқ қилаётгандек туюлди. Ҳатто ўзимнинг «...бир қозғол парчасидек, гул янгиридек сасисиз-несиз оқиб бораёт»ганимни ҳис қилдим. Аммо тириклик — ҳаёт тўқнашлари базма-бас ўзлимизни топишга бўлган истак кучаяверди... Назаримда, бу мазкур асарнинг тарбиявий аҳамиятини таъминлаган етакчи жиҳат.

Алишер Навоий ҳазратлари айтганлар: Эй кўнгул, тая тахтасин бу қазни йўқ тирлобдин Истасанг соҳдага чекмак билки, бу осон эмас. Пиру истельоду тафдиқ бўлмас булмас бу иш, Кимдуррум бағри бу ҳасратдин онинг қон эмас. Демак, тани тубсиз гирдоб, яъни ҳаёт синовларидан омон олиб чиқишни истаркансан, билки бу иш осон эмас. Мушоҳада сиздан, биздан ишора. Исроҳон НОСИРОВ

МОДЕРН ДРАМАСИ: ТАҲЛИЛ ВА ТАЛҚИН

Таниқли адабиётшунос олим Муҳаммаджон Холбековнинг “XX аср фарб модерн драмаси” рисоласида ўтган асрнинг қарийб бир чораги мобайнида фарб драматургиясида, жумладан, француз “бульвар театри”да рўй берган эвриллишлар ҳақида фикр юритилади.

Модернизм оқими ўтган асрнинг йилларидан йилларидан фарбий Европа ва Америкада камолга етган. Адабиётдаги ўзгаришларга асосан модернизм нафақат реалистик воқеалар, балки фарб адабиётдаги маданий-адабий аъналарни ҳам инкор эттирган. Аслида ҳар бир адабий йўналиш ўзидан аввалги аъналарга таяниб, улардан куч олиб оёққа турган. Масалан, Европа адабиёти мисолида айтадиган бўлсак, классицизм даври учун антик адабиёт аъналарини мезон қилиб олинган, романтизм даври учун эса антик адабиёт аъналаридан кўра, ўрта асрлар ҳаёти романтизм афзалроқ эди. Шу боис ҳам модернизм қарор топганига қадар бўлган адабий аъналар бир сўз билан – классицизм адабиёт аъналаридан деб аталади. Модернизм мана шу меросдан ўзини йироқ тутган илк адабий оқим десак, муболага бўлмайди. Модернистик адабиёт ортдан модерн театрлари, киноси ҳам майдонга келдики, бугунги кунда уларнинг таҳлили гоёта қизиқарли хулосаларга олиб келади. М.Холбеков ушбу рисолаи ёзишда модерн драматургиясида бағишланган кўплаб илмий асарларни, шу қаторда драматурглар Бертольдт Брехт, Жан Ануй, Луизи Пиранделло, Антонен

Арто сингари адиблар ижодини ўрганиб, ўтган аср адабиётда, жумладан, драматургиясида рўй берган гоёвий-услубий ўзгаришларни кўриб чиққан. Модерн драматургиясида ҳос бўлган жиҳат, яъни қўтилган мазмунга қўтилган шакл ва талқин бериш янгила турдаги театрларни пайдо қилди. “XX аср театри моҳиятига кўра асосан режиссёрлик театридир”, дея таъкидлайди олим. Ай-тиш жоизки, режиссёр нигоҳи ва талқинининг етакчилиги XX аср маданиятидаги гоёвий-услубий ўзгаришларнинг меваси, модерн адабиёт ва санъати таъсирида ривожланган янги-ча тенденцияларнинг бир кўринишидир. Бу тенденциялар Константин Станиславскийнинг психологик театридан (“шу ерда ва ҳозир” принципи, “хунар” теҳнологияси, “тасаввур санъати” ва “кечинма санъати”) фарқли ўлароқ, Антонен Артонинг театри олдига қўрилиши ва шаклда, томошабиннинг аънавий талабларини қондирувчи маскан эканини инкор этишга асосланган тизими (“Шоақтисизлик театри”), Бертольдт Брехтнинг драматик ҳаракатни эпик ҳикоя билан бириштириш услуби (“Эпик театр”) тўғрисида XX аср театрида янгила турдунча ва мазмун билан бойиди. Бу эса, ўз навбатида, XXI аср ҳажон драматургиясини янги

босқичга кўтарилишига олиб келди. Антонен Арто яратган театр тизимининг асосий вазифаси тасодифий шакллари бузиш ва шу билан инсон ҳаётининг туб мазмунини ифодалашдан иборат эди. Бунда кундалик, бошқача айтганда, “ўлик” театрга борлиқнинг туб моҳиятини очиб берувчи “тирик” театр қарши қўйилади. Яъни театр олдига тушунчалардан юқорига – реаллиқни рамазийлик орқали идрок этиш даражасига кўтарилади. Бертольдт Брехт яратган услубига кўра спектаклда муаллифнинг ўзи ҳам иштирок этаверади. Бунда актёрга ўзи ижро этаётган персонажа муносабатини билдириш имкони ҳам берилади, сахна ва томошабин ўртасидаги масофа йўқолиб боради. Бертольдт Брехт яратган услубнинг “интеллектуал театр” деб аталиши сабабларидан бири ҳам шундандир. Мазкур услублар замонавий Европа театрида барқарорлашган. Муаллиф бугунги кунда Европада жоннинг театрларида кўчган тенденциялар таҳлилий синчиклаб амалга оширган. Мавзунини ёритиш асосида XX асрда яшаб ижод қилган модерн драматурглар асарлари тадқиқ этилган, модерн драматургиясида катта ўринни эгаллаган антик давр қаҳрамонлари ва мавзуларининг янгила талқини, бошқача айтганда, “метафора” драмалари, шунингдек, шеърлий драмаларнинг ривожланиш тенденциялари ёритилган. Масалан, Гийом Аполинер, Жан Кокто, Поль Клодель, Федерико Лорка, Жан-Поль Сартр, Жан Жироду,

Томас Бернхардт, Франсуаза Саган, Бернхардт Шоу каби драматургларнинг асарлари синчиклаб таҳлил этилган. Рисоланинг “Абсурд театри”, француз “Бульвар театри” ривожланиш масалаларига бағишланган саҳифаларида ҳам анчагина қизиқарли мулоҳазалар бор. Хусусан, Жан Ануй, Франсуаза Саган ижоди атрафолига ёритиб берилган диққатга молик. Ўқувчи, айниқса, Франсуаза Саган ижоди оид материаллар қизиқарли бўлиши шубҳасиз. Француз замонавий драматургиясида ўзига ҳос ёрқин из қолдирган бу ижодкор аёл воқелиқни бадиий идрок этишга оид тажрибалари натижасида қўтилган талқинлар яратганки, булар бугунги кунда ҳам долзарблигини йўқотмаган. Унинг “Швециядаги қаср”, “Майса устидаги пианино”, “Валентиннинг бинафшаранг қўйлағи” асарларида юксак туйғулар билан маиший турмушнинг ажабтовуру уйғунлигини кўриш мумкин. Муҳаммаджон Холбековнинг мазкур рисолаи нафақат Европа модернизмига, балки бугунги ҳажон драматургияси масалаларига қизиққан ўқувчиларни бефарқ қолдирмайди. Боиси, бу рисолада бугунги театр учун пойдевор вазифасини ўтаган услуб ва тизимлар, XXI аср драматургияси учун сарчашма ҳисобланган асарлар таҳлил этилган. Рисолат ҲАЙДАРОВА, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси

Иқбол МИРЗО,
Ўзбекистон халқ шоири

МАЛАЙЗИЯ ИЛҲОМЛАРИ

Балиқчи

Хитой денгизига тўр ташлаб чаптаст,
Дуо ўқир миқти балиқчи Салоҳ.
Худо деган банд қаровсиз қолмас,
Марҳамат назарин ташлагай Аллоҳ.

Тош асридан мерос қоним урди жўш,
Ов савқида юрак гузурди батанг.
Тўр тортишдим, чиқди қиз каби оқтўш,
Бўйи бўйимга тенг бинойи наҳанг.

Салоҳ чилвир солди ойқулоққа маст,
Сўнг ҳансираб "Меҳмон, сен қимсан?" деди.
"Мен ҳам балиқчиман, ҳа, сенга ҳамкасб...":
Шу тоб дил ҳазилга мойилроқ эди.

Сўраб, суриштириб, ўйга чўмди чол:
"Ўлжа ўлжа эмас кучоқ тўлмаса.
Қандай балиқчисан? Ахир, бу не ҳол?
Ақула бўлмайди денгиз бўлмаса..."

Тўлқинлар қутуриб келар басма-бас,
Соҳилда киборлар кезишар тўп-тўп.
Дедим: "Худо бериб турса ҳеч гапмас,
Денгизимиз йўғу, ақуламиз кўп".

Қиёра

Кеча бўйро эдик, бутун-чи, тарб,
Буям Ҳақда ёрлик, авваломбоши.
Қизик, сафар чоғи менга доимо
Учрар жигарларим қиёфадوشي.

Бишкекда тоғамни кўргандай бўлдим,
Бўйи-баси худди кўйиб қўйгандай.
Раҳматлини ёлда ҳасратга тўлдим,
Қандай инсон эди, соф эди қандай!

Москов кўналғаси ҳаминша тирбанд,
Оломон бир тусда кулранг сурувдай.

Шу жойда учратиб қолсам-а бирдан
Холам эгизагин — жуфт томчи сувдай.

Бани одамзоднинг бобоси — Одам,
Қавми инсоният момоси — Ҳавво.
Рангимизга Иқлим сайқал берса ҳам,
Эгиз чехралар кўп оламда аммо...

Кўзсевги давридан ўтганман, лекин
Юрмалада бир қиз хаёлим олди.
Нигоҳин қизганиб сўзларкан секин,
Эсимга биринчи севгимни солди.

Шоир йўл-йўлакай ахтарар ташбех,
Ўхшашлик қидирар қалам-бақаддам.
Малаккада бир чол, қўлида тасбех,
Каттамини эслатди ойдин бу одам.

Остонада кўрдим Кўқон шамолин,
Мажлисларда дўстлар кўргузди дийдор.
Баъзи манзилларда манфур ва зolim
Рақиб нусхасин ҳам учратганим бор.

Тасаввурдан минг бор кўламли дунё,
Кезган сарим минг бор ошди ҳурматим,
Онамнинг ўхшашин топмадим асло,
Оламда онамдай инсон кўрмадим!

Қула-мушкур.

Хитой бозори

Одам кумурсқадай ўйнайди гузгон,
Фойда учун маймув илонни кучган.
Биров ният қилиб панд ейди бунда,
Биров ҳормай эчки қасамлар ичган.

Бир марталик буюм бозоридир бу,
Бир пул саналади одамий туйғу.
Тайёр бир марталик сохта илтифот,
Тайёр бир марталик қалбаки кулгу.

Бир марта кийишда кўйлак сузилар,
Биринчи кунёқ шиппак узилар.
Бир тақийишда таққа тўхтайдми соат,
Бир бурашда ирғиб кулф ҳам бузилар.

Аммо талаб борки, бунда тақлиф бор,
Кепак баҳосига харидор уштор.
Совға олиши шарт шўрлик сайёҳлар,
Қариндош-уруғ кўп, кутар дўсту ёр.

Бўғоз ёлгон қўша тугар ёлгонни,
Шайтон ўша-ўша, тугар ёлгонни.
Навбат-навбат туриб алданган одам
Навбат-навбат билан алдар инсонни...

Бозорга ур, токи молинг бор, шерик,
Савдога кир, то мажолнинг бор, шерик.
Бир марталик арзон молинг кўп, ахир,
Ўзи бир марталик ҳолинг бор, шерик.

Бозор, кўзим тушди ёғли юзингга,
Кўзимга қарама, қара кўзингга!
Бир марталик севгинг бошингдан қолсин,
Бир марталик дунёнг сийлов ўзингга!

Малайзияда

Сафар чоғи менга битта малай деди:
"Ўзбек, бизнинг халқ ёқдими, қалай?" деди.

Қиякўзга аскиядан олай дедим,
"Ошна, бизда ҳам кўпчилик малай, дедим.

Ўз қорининг югурдаги талайгина,
Бошлингга, хотинига малайгина..."
У хўмрайди: "Жонимга ўт қалайдирсиз,
Қараб турсам, сиз ҳам сўзга малайдирсиз!

Бир гап айтиб кўнглингизга солай зиё,
Ҳаёт шундай, бутун дунё — Малайзия!

Соат

Малайзиянинг кўрсатдинг, шукур!
Сув урилган тандир буғланар шундай.
Елкага ёпишар кўйлагинг қурғур,
Булути заминга туташ тутундай.

Иссиқ ёмғир қуяр шовиллаб бирдан,
Зум ўтмай тепангда офтоб чарақлар.
Деҳқончилик қийин бунақа ерда,
Фақат мева берар лалми дарахтлар.

Бу ерда ёғмайди қолган ишга қор,
Фурсат ганимат деб ҳеч ким уринмас.
Бетоқат ер тепиб турмаслар зинҳор,
Кўча-қўйларда ҳеч соат кўринмас.

Тўғри-да, не керак тошсиз тарози,
Чексиз тушунча-ку бу зорманда вақт.
Соатсиз ҳам халқ ҳаётдан рози,
Соатбай келмайди агар келса бахт.

Хотиржам юксалган эгизак бино,
Равон йўллар тушган бамайлихотир.
Кушлари фил каби одимлар гўё,
Не қайғу? Фалакда Фаффор ва Қодир.

Фақат биз, кунгира соатлар тақиб,
Шошамиз боқмасдан ойга, қуёшга.
Олтин лаҳзаларни лаҳзага қақиб,
Асабий чопамиз наҳорги ошга...

Адибнинг иходий меросидан

— Бақирма, Фотма, мен. Бир қара эшикдан, бир оғизгина гапим бор.

Бу Мамаст мўйлов эди. У вақтлар кекириб, қорнини силаб, унча-мунча оламга гап бермай юрарди. Ҳандак онаси йиғлаган эди.

— Майли, мени оёқости қилмоқчи бўлсанг, сенгаям боққан балоси бордир. Ўлганларнинг арвоҳига топширдим. Яратганинг борлиги рост бўлса, эшигимни қоққан қўлларинг синсин!

Кейин. Эртаси Азим панадан пойлаб туриб, уни роса тош-брон қилган эди.

...У йи-ҳаёллар билан Мамаст чолиннинг яна қандай можаро бошлаб келишини кутиб ўтирганида, Алиқул кўриниб қолди. Бир кўнгли у билан жижжаллашиб, аламлири ҳуморидан чиқай деди. Лексин Алиқулнинг қарашларида қандайдир бир хайроғилик аломатларини кўрди.

— Ур, ошна, ур, ур, — деди Алиқул қайишган оҳангда. — Бригадир отамга индаманг, кирса кирибди, бир пиёла оқ деб ситир сақлашади, деди.

— Яна нима деди, хўш? — у Алиқулнинг сўз билан ачитилган баҳона излай бошлади. Алиқул елка учуриб, кўзларини пириратди.

— Хеч нарса дегани йўқ. Ўзи отамга ошириб гапирибсан. Билсанг, отам яхши одам.

— Отанг яхши одам экан, деб оёғингни остига ўзимни таппа ташлайинми? Хўш, яна нималар демоқсан? Хўш, сенингча бориб йўқилганин ҳам. Нима учун? Биласанми, бу тақир ерни бобом қандай азоблар билан боғ қилган, хўш?

— Биламан, ошна, — Алиқул Азимнинг ёнига ўтирди. — Уйда гурунг бўлса отам кўп гапирарди. Кўп улғур одам эди. Мухаммаджон бобон улугларнинг назари тушган одам эди, дейди.

— Бу боғнинг ўзимга ўша пайтларда бошқача эди, ошна, — дея энтикди Азим. — Анорни бир эсла. Ҳар бири чойнақдай бўларди. Бобом ўлди, ўша йили анор кўмилмай қолди. Шундай шовуллаган анорлар совуқ уриб, бир йилда ўтин бўлди-қолди.

— Отанг ҳам гайратли, шаштли одам бўлган. Аварияда нобуд бўлган кунни ҳозиргадэй эсимда. Укаларинг билан зор-зор йиғлаб, ҳамманинг кўнглини бузганларинг, одамлар девор бир нурай бошламасин экан, деб кўзларига ёш олганлари ҳозиргадэй эсимда...

Азим бу дилкаш гурунган энгил тортиб уйига қайтди.

Кечаси туш кўрди. Боғнинг ўртасида юрган эмиш. Қаёқдандир афсоналардаги гаройиб от пайдо бўлди. От тебранди, ёллари тўлғонади. Азим ўзича дедим: "Алпомишнинг Бойчибори эмасмикан-а?" Яркироқ эгар устида ўтирган оқ чакмонли нуруний чол бобоси эмиш...

Қўлидаги ҳассаси билан беҳизор томон ишора қилиб: "Чол, Мамаст бобонгни чақириб кел, боққа сув очилиб кетибди, бандни бориб боғласин", деди. Азим Мамаст чолиннинг ўдағайлагани эсига тушиб, ерга қараб тураверди. Бобосига кўп гапларни айтмоқчи бўлди. Ҳар бири анори чойнақдан катта анорзорнинг совуқ уриб ўтинга айланганига, таёқ билан қоқилаётганидан дарахтларнинг меvasи билан бир шоқлари қарсиллаб синиб тушаётганлигига Мамаст чолин сабабчи қилиб кўрсатгани келди. Қараса, от йўртиб борипти. Азим от изидан йиқилиб-сурилиб югурди. Кетманг, бобожон, кетманг, суви ўзим бориб боғлайман, деди. Оқ от ва бобоси катталлашиб, туманга айланиб кетди.

У уйғонди. Тушини энтикиб-энтикиб эслади. Бобоси, Мамаст чолин чақириб кел, деганида нега югуриб бормаганига афсусланди. Кейин, негадир, бирдан феъли айниди: "Бормаганим яхши бўлди. Боғнинг эгаси мен..."

Икром ОТАМУРОД

МЕН СИМИРГАН СОҒИНЧ

...Сукут — ризолик аломати эмас, инкор тарзи ҳам эмасдир, зотан. Сассизлик сасидан сасланган сас — кангул канориди куради ватан!

Атроф қирчиллама жилловдор ҳийла, дамакига от қўйиб елар. Фақат сукут меҳрин тутади сийлаб, фақат сукут жон қушин силар.

Елпатак вақт чопар вақти хуш, шамоллар қатида тўзғийди адир. Сукут — Румий дилидаги қуш: "Ичиндаги ичиндадир".

Рухнинг майдонида армонлар аҳгар, рухнинг йўлларида саргардон бардош. Сукут — руҳда кўклаган жавҳар, сукут — руҳдан томчиллаган ёш.

Таъмалар тўқийди ширин хушомад, шовқинлар сабрни кемирар чаннон. Сукут — таъмаларга ён бермаган мард, сукут — шовқинларга санчилган синон.

Тилёғлама ёлгон, хиёнат изи кўкакай кўксини топгайди неча... Сукут — субутта тан муқаддас сезим, сукут Ҳақдан сув ичган чечак.

Сукут — ўзинга ўзинг дуч келмоқ гали, бир қурбдирки — ўзингни тинглаш. Очун ўйинларига қўл силкиб, вале, сукут — рухнинг ҳисларинг англаш.

Сукут — ризолик аломати эмас, инкор тарзи ҳам эмасдир, зотан. Сассизлик сасидан сасланган сас — кангул канориди куради ватан!..

...Ой, туннинг чироғидирсан, тунга мудом пайваста нурунги. Тун сийнасин қароғидирсан, қароғингдан сочасан кўрини. Ой, туннинг ўроғидирсан, тун зулматин парча-парчалаб, борлиқ мулкин туроғидирсан, туроғингни тўқарсан қалаб.

Ой, туннинг чироғидирсан, ҳижрон ҳажри бўлғайдир малҳам. Кангул амри сироғидирсан сироғингни йўллайсан дам-дам.

Ой, туннинг сўроғидирсан, сўроғингга сўроғсан сирдош. Зулмат сатҳин ёриғидирсан, ёриғингга бўласан бардош.

Ой, туннинг йироғидирсан, йироғингдир йироғ маконин. Қай синоат куроғидирсан, куроғингдир майл имконин.

Ой, туннинг чироғидирсан, тунга мудом пайваста нурунги. Тун сийнасин қароғидирсан, қароғингдан сочасан кўрини...

...Эски сўзлар — рост. кези келган маҳал, келган пайт ўрни, Ҳақиқатни ичга ютмайин, рўй-рост, яширмай, тортинмай айтади тўғри.

Эски сўзлар турмас титраб, қалтираб, олазарак бўлиб боқмас тўрт ёнга. Ёлғонга ён босмас сира мўлтираб, ён босмас мўғомбир, маккор замонга.

Бир тама кутмайди. Бир илнж кутмас эски сўзлар дуч келган ҳар имодан. Эски сўзлар ўзин парт-паймон этмас ўткинчи содирликларга дамодам.

Балки, бир қарашда тушунмоқ мушкул, балки, бир қарашда кийиндир гўё. Эски сўзлар — олис англаш деган йўл, идрок вужудда улғайган дунё.

Эски сўзлар — аҳднинг собит элчиси, ростликка йўғрилган аввалдан охир. Эски сўзлар — дил мазилин йўлчиси, қадим замонлардан келаётган таъбир.

Эски сўзлар кўҳна очундан не-не кечимларни олиб қирар руҳингга. Рухингга экар муқаддас сабрни, қаюатни Ватан айлар руҳингга.

Ишонгум, суянгум эски сўзларга, уларни ўзимга билгум қадрдон. Эски сўзлар тик қарайди кўзларга, эски сўзлар — Ҳақдан сув ичган имон.

Эски сўзлар — рост...

Зойир МАМАЖОНОВ

Ҳаммаси боёдан ўт ошириб тушаётган Алиқулга кўзи тушиб қолганидан бошланди. Говмишини эслади. Шошганча уйига қайтди. Ток айрисида турган ўроқни оларкан, "Мамаст чол индамасмикан?" деб ўйланиб қолди. Сўнг беҳиётиёр оғизхона томон юрди. Охирда ўтган кузда тоғаси Боботогдан юборган сомон турганини кўрди.

Киш бўйи шу сомон, томорқадан чиққан озроқ макка-пояси билан озиқланади ситир жонивор. Баҳор бошланиб, молларнинг оғзи кўкка тедди-ю, қуруқ хашакка қарамай қўйди.

У ситмтўр тўсиқдан осонгина ошди. Бўйи баравар ўсиб ётган ўтларни ўришга тушди.

— Ҳе, нима қиляпсан?
Азим ўришдан тўхтади. Овоз келган томонга қарамади. Бу овоз боғ қоровули Мамаст чолинки эканини билган эди. Ҳазини босиб, билаги билан мангали терларини арди. Сукут сақлади. Чолга муносиб жавоб қилиш учун сўз излади. Ниҳоят, бепасанд оҳангда:

— Кўрмайсизми ўт олаётганимни?! — деди.
— Ишинг қизик-ку, бола? Боғни беэга дедингми?
— Ҳа. Беэга дедим, хўш?
— Беэга дедим? Ишинг қизик-ку, бола?

Йўқ, бундай гап кетмайди. Ҳукуматимизнинг ерида эгасиз нарса йўқ. Кўйинг бундай гапни! — чолинг гапини бўлди Азим. — Нима, боғ бир сизникими, хўш?

— Мен боғнинг эгасиман. Мен нима десам айтганим бўлади.
— Отангиздан қолган боғ йўқ!
— Отамдан қолган боғ бор!
— Бу боғда менинг ҳам ҳаққим бор.
— Ҳаққинг бор? — истеҳзоли қилди чол. — Ҳе, бола, биласанми сен қандай замонда яшаётганингни? Меросхўрлик ўтган замонда эди. Ҳаққи борлар хув, мазорда дўмпайиб ётибди!

— Сен ўлмайсанми, сенданам қолмайди бу боғ, хўш?
— Сен ҳали сенлапсанми? — зуғум қилиб келаётган Мамаст чол боғнинг бармоқлари ўроқ дастасини қаттиқ сиқайганини, ранги оқариб, лаблари пир-пир учаётганини кўриб, ёқалашига ботинмади. Қўлида эса ҳеч нарса йўқ, ҳар кун оғзи юрадиган таёғини ҳам унутиб қолдирган эди. Чол кетар экан, яна дўқ урди.

— Агар замон кўтарганда, оғзи-бурнингдан қонингни келтирдирдим. Бурнингни бир ишқайин ажриқча ишқайинга, энангдан туғилганинга бир пушаймон бўл! Бригадирга бораман!.. Боғнинг эгаси қимлигини билдираман! Хўш-хўш, деб жекирадиган тилларингни...

У Мамаст чолинг жазаваси тутишини билиб боққа қадам босмас эди. Бутун негадир бир кирди — ўзим билмайди. Бўлмаса бир боғлам ўт нима деган гап. Чолиннинг ўғли Алиқул-ку кунни ўт ташин билан кеч қилади. Йўқ, чол ўт олгани учун эмас, бошқа кеки борлиги учун захрини сочди. Азимнинг ҳам чолда кеки бор.

...Қоронғи кеча. Эшик секин-секин тақиллади. Ички зулфининг шикрлаши эшитилди. Онаси уйғонди. Лампа чироқнинг пилиги кўтарилиб, хона ёришганда, Азим эшик тирқишидан сўқилган чўп таранг тортилган занжирли зулфин иллагини кўтаролмай, майишиб кетганини кўрди. Чўп дам пастга тушар, дам юқорига кўтарилар эди.

Онасининг ҳадиксираган овози эшитилди: — Қимсан?

НАЪУРА

Хикоя

— Отанг яхши одам экан, деб оёғингни остига ўзимни таппа ташлайинми? Хўш, яна нималар демоқсан? Хўш, сенингча бориб йўқилганин ҳам. Нима учун? Биласанми, бу тақир ерни бобом қандай азоблар билан боғ қилган, хўш?

— Давра суҳбатимиз соҳа ижодкорлари, мутахассислар учун қўлланма тадбир бўлади, деган умиддаман. Боиси, графикада кечаётган жараёнлар, ижодий ва ташкилий муаммолар жамоатчилик эътиборидан четда қолиб келаётган. Бугунги суҳбатдан кўзланган асосий мақсад умумий аҳволга ойдинлик киритиб, олдимизда турган асосий вазифаларни белгилаб олишдан иборат.

Ўзбек графикаси бой тарихга, ўзига хос анъаналарга эга. XX асрнинг биринчи ярмидан бошлаб, мамлакатимизда графика мактаби шаклланди, салоҳиятли ижодкорлар етиштирилди. Улар графиканинг деярли барча йўналишларида самарали ижод қилиб, миллий санъатимиз ривожига муносиб ҳисса қўшишди. Сўнгги йилларда эса, бу соҳа миллий тасвирий санъатимизнинг бошқа йўналишларидан ортда қола бошлагани сезилди. Бу нафақат ижодий, балки ижтимоий-иқтисодий сабаблар билан ҳам боғлиқ.

Радик АЗИЗОВ, график рассом, Ўзбекистон Бадий ижодкорлар уюмсининг "Графика" бўлими бошлиғи:

— Чиндан ҳам муҳокама қилиниши лозим бўлган масалалар талайгина. Соҳада юзага келган турғун вазиятга қарамай, ижодий жараён тўхтаб қолгани йўқ. Ўзбекистон Бадий академияси ташаббуси билан график рассомлар кўргазмаси мунтазам ўтказиб келинмоқда. Уларда катта авлод ижодкорлари билан бирга, истеъдодли ёшлар, институт талабалари ҳам фаол иштирок этиб, ноанъанавий услубдаги ишларини тақдим этмоқда. Айрим ёш ижодкорларнинг асарлари халқаро кўргазмаларда эътироф этилмоқда.

Муаммоларга келадиган бўлса, сўнгги йилларда графика санъатида кўзга ташлана бошлаган оқсаш, аввало, давр ўзгаришлари билан боғлиқ, деб ўйлайман. Бу йўналишда кўп йиллар ижод қилган устоз рассомлар рангтасвирга ўтиб кетиши маъқул кўришмоқда. Нега? Бунинг сабабларидан бири график рассомларга буюртма бериш жараёни тўхтаб қолган. Бозор иқтисодиёти шароитида уларнинг ижодий фаолияти ўзини моддий жиҳатдан оқлаётгани йўқ. Бизда шахсий кўргазма учун асарлар бор, лекин буни ташкил этишнинг имконияти йўқ. Чунки график ишлар намойиши катта харажатни талаб қилади. Қалам ҳақиқа ишлаётган ижодкор учун бу қийин, албатта. Иккинчидан, компьютер дизайни оммалашди, китоб графикаси ўрнини эгаллаб бормоқда. Илгари профессионал рассомлар бажарган заргарона иш билан бугун компьютерни эндигина ўрганган тажрибасиз ёшлар шуғулланмоқда. Нашриётлар профессионал рассомлар билан ҳамкорлик қилмай қўйган.

Бизни қийнаётган жиддий муаммолардан яна бири ижодий-ишлаб чиқариш базасининг йўқлигида. Графика санъатининг аксар йўналишларида ижод қилиш учун махсус жиҳозланган устaxonалар керак. Мисол учун, ҳозир бизда киелографияда ишлайдиган рассомлар деярли қолмаган. Литографияда ишлайдиган ижодкорларимиз бор, лекин босма тошлар етишмайди. Чизув дастгоҳлари эса анқонинг уруғига айланган. Шунга қарамай, ижодий жараёни қайтадан жонлантириш мумкин. Устaxonаларни янгидан жиҳозлаб, рассомларни қайта тўплаш қийин иш эмас. Бунинг учун ушбу соҳа ривожига маъсул юқори ташкилотларнинг жиддий эътибори ва ёрдами керак.

Нигора АҲМЕДОВА, санъатшунослик фанлари доктори, Бадий академия академиги: — Биз турган графика санъати турғун ҳолатга келиб қолганини қайд этиш учун эмас, бунинг асосий сабабларини аниқлаб, уларни ҳал этиш йўллари белгилаш учун йиғилдик, деб ўйлайман. Шу боис, юзаси камчиликларни четга суриб, муаммага чуқур назар солиш керак. Мустақиллик даври тасвирий санъати мисолда оладиган бўлса, салмоқли ижодий изланишлар, асосан, рангтасвирда бўй кўрсатди. Миллий анъаналар, тарихий, этномаданий меросга мурожаат мўйқалам усталарининг ижодини янада актуаллаштириш имконини берди. Бироқ, негидир, графикада бу тенденция кўзга ташланмади. Умуман, мустақиллик йилларида, хаттотларни ҳисобга олмаганда, графиклар маданий меросимизга жиддий эътибор қаратгани йўқ. Яъни замон билан ҳамнафасликда, жамиятнинг маънавий эҳтиёжларидан келиб чиқиб асарлар яратишга интилишмади.

Маҳоратли графиклар рангтасвирга ўтиб кетишига ҳам ижодий изланишлар доираси торлиги сабаб бўлди, деб ўйлайман. Бунга маълум даражада замонавий технологиялар ҳам таъсир кўрсатди. Лекин юқоридаги ҳолат графика санъатига қизиқши сўнди, деган ҳулосани бермайди. Графика ҳамон ўзбек тасвирий санъатининг муҳим соҳаси сифатида изланишда давом этмоқда. Биз ундан воз кечиб, замонавий тасвирий санъатни ривожлантира олмаймиз. Агар замонавий рассом графиканинг асосий йўналишларидан беҳабар бўлса, киелография, офорт, линографияда ишланиш билмаса, демек, янги экспериментларга ҳам қўл урмоқда. Графиканинг классик кўринишлари ёш рассомлар учун маҳорат мактаби сифатида хизмат қилишидан ташқари, янги изланишлар учун ижодий манбага айланиши мумкин.

Мавжуд муаммоларга соҳа ижодкорларининг ҳам "ҳисса"си бор, деб ўйлайман. Улар тасвирий санъатда кечаётган янги изланишлардан ҳамон четда қолишмоқда. Ваҳоланки, Фарбда графика санъати тараққий этиб, постмодернистик ёндашувлар билан бойиб бормоқда. Вазиятни ижобий томонга ўзгартириш учун фаоллик, янги ижодий ёндашувлар талаб этилади. Биринчи навбатда, кўргазмалар савиясини ошириш керак. Улар маълум лойиҳа асосида, жиддий тайёргарлик кўрилгандан сўнг ўтказилгани маъқул. Томошабинлар эътиборини тортиш учун график ишларнинг ҳажми катта бўлиши керак. Агар муҳлислар орасида бу санъат турига жиддий қизиқиш уйғонса, юқоридаги муаммолар табиий равишда ўз ечимини топади.

Ақбар ҲАКИМОВ: — Сўнгги йилларда рассомлар учун берилмаган давлат буюртмалари камайиб кетгани рост. Рангтасвирчилар бу муаммони ҳал этиш йўллари топилди. Шу боис Медат Кагаров, Леким Ибра-

гимов сингари моҳир графиклар рангтасвирга ўтиб кетиши маъқул кўришди. Бунинг асосий сабабларини янада ойдинлаштириш учун график рассомларнинг фикрини ҳам эшитсак.

Анвар МАМАЖОНОВ, график рассом, Бадий академия академиги: — Графика усталари мойбўёқда ижод қилини бошлагани тасодиф эмас. Бу, аввало, моддий шароит билан боғлиқ. Илгари графиклар катта буюртмалар олишган, нашриётлар, газета ва журналлар билан ҳамкорлик қилишган. Бугун эса йирик нашриёт уйлариининг аксарияти аввалгидек катта тахририятларга эга эмас, ходимлари сони чекланган. Нашриёт раҳбарлари график рассомлар билан ҳамкорлик қилишни истаган тақдирда ҳам бунга моддий имконияти йўқ. Шунинг учун улар компьютер дизайнерлари хизматидан фойдаланишга мажбур бўлишди.

Мен ижодий жараёнда компьютер дастурларини қўллашга қаршмасман. Аксинча, бу рассомнинг имкониятларини янада кенгайтиради. Лекин муаллифлик ҳуқуқларини четлаб ўтган ҳолда, китоб ва дафтарлар муқовасини мазмунсиз, баҳкана суратлар билан тўлдириб ташлаш маънавийга зид ҳолат, деб ҳисоблайман. Бунинг ўрнига миллий образ ва рамзлардан кенг фой-

даланилса, тўғри бўлмайми?! Агар мазкур ишга профессионал рассомлар жалб этилиб, уларга муносиб тўлғана, вазият ижобий томонга ўзгариши аниқ.

Кўргазмалар ташкил этиш борасида ҳам жиддий қийинчиликлар бор. Намойишга қўйиладиган асарлар деярли сотиб олинмайди. Бу эса кейинги кўргазмаларда катнашиш имконини чеклаб қўяди. Ҳозир график рассомлар шахсий архивини бойитиш учун ижод қилаётганга ўхшайди. Улар фақат педагогик билан шуғулланиш мумкин. Бироқ таълим муассасаларидаги ахвол ҳам кўнглидгидек эмас. Масалан, Миллий рассомлик ва дизайн институтида литография, офорт, киелография каби йўналишларда асарлар яратилмай қўйилган. Китоб графикасида тахсил олаётган талабаларнинг билим доирасига ҳам ҳавас қилиб бўлмайди. Кўпчилиги китоб ўқимайди, бадий адабиётга қизиқиши суст. Муаммони ҳал этиш учун, аввало, ёшларни китобхонликка қизиқтириш керак.

Людмила КОДЗАЕВА, санъатшунос: — Графика санъатининг анъанавий кўринишларини тиклаш лозимми, деган масалани муҳокама қилишнинг ҳождати йўқ, деб ўйлайман. Уларни ривожлантириш миллий тасвирий санъатимиз учун сув ва ҳаводек зарур. Агар ёндашганда бўлса, 2003 йили Тошкент Фотосуратлар уйида АҚШнинг Кала университети билан ҳамкорликда катта ижодий лойиҳа ташкил этилган. Унинг доирасида графика муаммоларига бағишланган давра суҳбатини ўтказилган. Қизиғи, бугун кўтарилган аксар муаммолар ўшанда ҳам муҳокама марказида бўлган. Уларни ҳал этиш, графика санъатининг янги тараққиёт йўлини белгилаш борасида қўллаб-тақабиллар илгари сурилган. Бироқ орадан қарий ўн беш йил ўтган бўлса-да, мавжуд муаммолар ўз ечимини топмаганини кўрмоқдамиз.

Биз ўшанда анжуман иштирокчиларига Кала университетининг тахририятини мисол қилиб келтиргандик. Ушбу таълим даргоҳининг устоз ва талабалари мустақил равишда графика устaxonаларини ташкил этишган. Бу ерда турли мамлакатлардан келган рассомлар эркин ижод қилиб, асарларини намойиш этиш, нусхаларини кўпайтириш имконига эга. Шундай ижодий марказни бизда ҳам ташкил этиш мумкин эди. Лекин ўтган йиллар мобайнида график рассомлар бошини қовуштириш, улар учун зарур шароит яратиш борасида бирор-бир иш қилинмади. Натижада илгари тасвирий санъатимизнинг етакчи, сертармоқ йўналишларидан бири бугун тор доирадаги ижодий соҳага айланиб қолди.

График ишларга ҳозир талаб йўқ, деган фикрга қўшилмайман. Агар томошабинлар эътиборига керакли кўринишда ҳавола этилиб, қизиқарли кўргазмалар ташкил қилинса, албатта, улар харидорини топади. Марказий кўргазмалар дирекцияси фондида ҳозир график ишларнинг катта коллекцияси сақланмоқда. Биз улар билан чекланиб қолмаган ҳолда, замонавий графиклар яратган янги ишлар намойишини ўтказишга тайёرمىз. Гарчи бундай кўргазмаларни ташкил этиш катта харажатни талаб қилса-да, муҳлислар орасида ҳақиқий профессионал графикани муҳлислар қўли.

Н.АҲМЕДОВА: — Тўғри, график ишларга қизиқиш ҳеч қачон йўқолмаган. Яқин йилларда бу санъат турига эҳтиёж янада ошса, ажаб эмас. Айниқса, мамлакатимизда туризм ривожланиётган пайтда. Қолаверса, ҳозир бунёдкорлик ишлари авжида, пойтахтимизда "Tashkent city" бизнес марказини қуриш бошланган. Табиийки, замонавий бинолар интерьерини безашда график ишлардан кенг фойдаланилади. Бу эса, график рассомларини янада фаол ижод қилишга ундаши аниқ. Шунингдек, хорижий мамлакатлар, масалан, қўшни республикалар билан ҳамкорликни кенгайтириш мумкин. Людмила Кодзаева таъкидлаганидек, ишчи моддий-техник базани шакллантиришдан бошлаш лозим. Чунки йирик тижо-

рат буюртмаларини бажариш учун катта устaxonа, махсус асбоб-ускуналар керак бўлади. Ижодий-ишлаб чиқаришнинг йўлга қўйилишидан нафақат график рассомлар, балки Ўзбекистон Бадий академияси ҳам манфаатдор.

А.ҲАКИМОВ: — Кўриниб турганидек, мавжуд муаммоларнинг асосий қисми моддий-техник шароитга бориб тақалмоқда. Ўз вақтида пойтахтимизда метро йўлининг "Ўзбекистон" йўналиши қурилиши керамика санъати ривожига йўл очганидек, бугун амалга оширилаётган қурилиш ишлари графика соҳасини жонлантириши тайин. Ҳозир график рассомлар учун жуда қўлай вазият юзага келган. Камолиддин Бехзод номидаги Миллий рассомлик ва дизайн институти яқинида жойлашган катта ишлаб чиқариш цехи Ўзбекистон Бадий академияси ихтиёрига берилди. Унда ҳайкалтарошлар, монументал санъат усталари билан бирга, график рассомлар учун ҳам алоҳида устaxonалар ташкил қилиш учун барча шароит мавжуд. Шу жойда ишлатилмай қолган графика дастгоҳлари, бошқа асбоб-ускуналарни жамлаб, ижодий ишлаб чиқаришни қайта тиклаш мумкин. Бу тақдирда Бадий академиянинг Бошқарув кенгаши муҳокамасига қўйиш зарур.

Аслиддин КАЛОНОВ, график рассом, Миллий рассомлик ва дизайн институти ўқитувчиси: — Негадир, суҳбатимиз асосида таълим соҳасини ижодий ишлаб чиқариш жараёни билан уйғунлаштириш масаласига жиддий эътибор қаратилмади. Илгари биз учун зарур моддий-техник база институтида шакллантирилган эди. Бугун эса кўп дастгоҳлар, босма тошлар қаровисиз ахволда. Очиги, улар қаерда, қандай шароитда сақланаётганини ҳам билмаймиз. Аксар керакли материалларни талабалар ўзлари кидириб, сотиб олишади.

Профессионал графиклар учун махсус жиҳозланган устaxonалар ташкил этиш лозим. Аммо бундай шароит институтида яратилмаса кейинчалик ижобий натижага эришиш қийин. Шунингдек, ўқув жараёнини сифат жиҳатдан янгилаш, замонавий дарсликларни чоп этириш, мутахассислик фанларини кўпайтириш каби муаммолар ҳам бор. Баъзи йиллари графика йўналиши бўйича магистрлик босқичи очилмай қолди. Ваҳоланки, ҳозир графиканинг классик турларини мукамал биладиган устоз мураббийлар бармоқ билан санарли. Бироқ уларнинг ўрнини босадиган авлод хали шаклланигани йўқ. Бу энг долзарб муаммолардан бири.

Ақмал НУРИДДИНОВ, Ўзбекистон Бадий академияси раиси: — Давра суҳбати иштирокчилари кўтарган масалалар чиндан ҳам долзарб. Графика соҳасидаги муаммолар ҳақида кўндан буюн эшитамиз. Бироқ ишлаб чиқариш йўли, фикримча, юқоридаги муаммоларни ўзимиз мустақил равишда ҳал қилишга қиринишимиз лозим. Бадий академия раиси сифатида сизларга ҳар томонлама кўмаклашиб, рағбатлантиришга тайёрман. Академия ихтиёрига катта ижодий цех берилганидан хабарингиз бор. Унинг ичида график рассомлар учун ҳам жой ажратиш мумкин. Марҳамат, Радик Азизов бошчилигида графиклар цехни кўздан кечириб, ўзларига маъқул жойни таллаб олишсин. Биз уларга керакли шароитни яратиб беришга, барча ускуна ва материаллар билан таъминлашга тайёرمىз. Агар бизда топилмаган, чет давлатларга буюртма берамиз. Гап бу ишларнинг аниқ, тизимли режасини ишлаб чиқишда қолган.

Бугун аввалгидек давлат буюртмаларини кўтиб ижод қилиб бўлмайди. Яъни асарлар яратилса, уларни сотишнинг янги йўллари топил керак. Бу йилдан ҳукуматимиз томонидан тасвирий санъат асарларини харид қилиш учун 2 миллиард сўм ажратилди. Яқин ойларида биринчи харидни амалга оширамиз. Бу асарлар орасига график ишларни ҳам қўлиш мумкин. Лекин масаланинг бошқа томони бор: мустақиллик йилларида давлат томонидан сотиб олишга арзийдиган график ишлар яратилдими? Назаримда, бундай асарлар кўп эмас. Шунга қарамай биз уларни сотиб олинмаган асарлар рўйхатида қиритишга ҳаракат қиламиз.

Бу йил Марказий кўргазмалар залида қозғоғистонлик график рассом Ботунжон Байменнинг шахсий кўргазмасини ташкил этиш режалаштирилган. Кўргазма доирасида графика санъатига бағишланган конференция ўтказиш мумкин. Унда соҳадаги изланишлар, муаммоларни кенг доирада муҳокама қилиб, ўзаро тажриба алмашиш учун қўлай шароит туғилади. Мазкур конференцияда бугунги тақдирлар юзасидан амалга оширилаётган ишлар режасини ҳам белгилаб оламиз.

А.ҲАКИМОВ: — Графика санъати муаммоларига бағишланган суҳбатимиз соҳа ижодкорлари, мутахассисларни ўйлантириб келаётган саволларга жавоб топил имконини берди, деб ўйлайман. Тадбирда Ўзбекистон Бадий академияси раҳбарияти ҳам иштирок этиб, муаммоларни ҳал этиш борасида зарур тақдирларни ўртага ташлагани яъни бўлди. Энди ишни биринчи навбатда, графика соҳасининг моддий-техник базасини қайта шакллантириш ва мустақамлашдан бошлаш керак. Радик Азизов график рассомлардан иборат гуруҳ тузиб, амалга оширилиши лозим бўлган ишлар режасини ишлаб чиқиши зарур. Бу жараёнда график рассомларга биз — санъатшунослар ҳам яқиндан ёрдам берамиз. Иккинчидан, график рассомлар фаолиятини рағбатлантириш, улар яратган асарлар савдосини ташкил қилиш бўйича амалий дастур лойиҳасини тайёрлаш лозим. Соҳага қўйиш мумкин бўлган график асарлар сони, босмас ва харидорлар ҳақида аниқ тасаввурга эга бўлайлик. Учинчидан, Камолиддин Бехзод номидаги Миллий рассомлик ва дизайн институтининг "Миниатора ва китоб графикаси" йўналиши фаолиятини қайтадан кўриб чиқиш вақти келди. Ундаги таълим жараёни замон талабларига уйғун бўлиши зарур. Тўртинчидан, график рассомлар кўргазмаларини мунтазам ташкил этиб, уларнинг савиясини ошириш лозим. Улар ўзининг мустақил ижодий марказига эга бўлсин.

Албатта, юқорида белгиланган вазифаларни амалга ошириш учун маълум вақт, жиддий саъй-ҳаракатлар талаб этилади. Агар соҳа ижодкорлари, мутахассислар, муассасалар раҳбарлар бир ёқадан бош қикариб ишга қиринишса, графика санъатида мавжуд муаммоларни ҳал этиш йўллари, албатта, топилади.

Давра суҳбатини Азизжон ИМОМОВ тайёрлади.

Наталья НЕСТЕРОВА олган сурат.

КУНЧИҚАР ЮРТДА ЎЗБЕК ЖАРАНГИ

Меҳнатсевар, она юртини чин дилдан севадиган ўзбек ва япон халқларининг бир-бирига ўхшаш жиҳатлари жуда кўп. Бу йил мамлакатларимиз ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатилганга 26 йил ўтди. Чорак асрдан зиёд вақт мобайнида турли соҳалардаги ҳамкорлигимиз янада ривожланиб, дўстлик ришталари мустақамланмоқда. Ўзбекистон Республикаси Маданият, Ташқи ишлар вазирлиги, Ўзбекистон Республикасининг Япониядаги элчихонаси, Япон маданият агентлиги ҳамда Нагоя ва Осака шаҳарлари мэриялари ҳамкорлигида Японияда ташкил этилган Ўзбекистон ҳафталиги фикримизнинг ёрқин далилидир.

Ҳафталиқнинг тантанали очилиш маросими Токио шаҳридаги "Акасака" концерт залида ўтди. Тадбир аввалида Ўзбекистоннинг Япониядаги фавқулодда ва мухтор элчиси Ғайрат Фозилов, Япония Маданият агентлиги президенти жаноб Рйохей М'ята ва Ўзбекистон Маданият вазирининг ўринбосари, делегация раҳбари Камола Оқилова сўзга чиқиб, юртимиз билан кунчиқар мамлакат ўртасида мустақамланиб бораётган маданий алоқалар, халқларимиз ўртасидаги самимий дўстона муносабатлар яъни самаралар бераётгани ҳақида гапирдилар. Муножот Йўлчиева, Зулайхо Бойхонова сингари таникли санъаткорлар, Умид Исроилов, Фарангиз Шамсиева, Анвар Собиров, Роҳила Рўзимова каби истеъдодли хонандалар, "Сурхон" гуруҳи, "Гавҳар" ракс ансамбли, таникли бошловчи Дилдора Рустамова иштирокида ўтган концерт дастури томошабинларга манзур бўлди. Ҳар бир ижродан сўнг давомли олқишлар янграб турди.

Ҳафталик давомида нафақат тилларни, балки дилларни ҳам англашга ундовчи учрашувлар бўлиб ўтди. Бу тадбирлар халқимизнинг қадим тарихи ва бой маданиятини кенг тарғиб қилиш орқали япон халқини дўстликка, норлаб, мамлакатимиз туристик салоҳиятини оширишга ҳисса қўлиши билан, дўстлик аҳамият касб этди. Бу борада юртимиз ҳаёти акс этган миллий руҳдаги фото ва амалий санъат кўргазмаларининг ўрни беқиёс бўлди.

Шу ўринда япон томошабинларининг маданият тадбирларига ҳурмат-эътибори ҳақида алоҳида тўхталиб ўтишни истардим. Илк тадбир бошланишига беш дақиқа қолганда зал бўм-бўш эди. Хавотирдан юрак ҳовуқлаб, нафасимизни ичимизга ютиб ўтирдик. Лекин беш дақиқа ичида зал томошабинларга лик тўлди, бирорта бўш жой қолмади. Дастур давомида ҳеч ким ўрнидан туриб бошқаларни безовта қилмади, ҳеч ким томоша тугамай чиқиб кетмади. Шунда кўз олдимга юртимиз томоша залларига концерт бошлангандан ярим соат ўтиб ҳам бемалол кириб-чиқиб юрадиган ўзимизнинг томошабинлар келди. Ҳар ҳолда, японияликларнинг томоша маданиятидан кўп нарса ўрганасан бўларкан. Токио шаҳрида кўриш-кузатиларимиз — кўчаларда одамларнинг бир-бирига халал қилмасдан, мулозамат билан муносабатда бўлишлари бизни лол қолдирди... Хуллас, улар бизнинг санъатимиз, маданиятимиз ҳақида қанча билиб олишган бўлса, биз ҳам ўзимиз учун кўп нарсаларни билиб олдик.

Энг муҳими, Японияда ўтган ҳар бир кунимиз воқеаларга бой бўлди. Маданият вазирининг ўринбосари К.Оқилованинг Япония Маданият агентлиги президенти Рйохей М'ята, "Япония — Ўзбекистон" парламентлараро лигаси ижрочи бош қотиб Ичиро Цукада, "Минон" мусика ассоциацияси президенти Казуто Ито, Токио Миллий музейи директори Масами Зения, "Минон" мусика ассоциацияси президенти Казуто Ито, Нагоя шаҳри мэри Такеши Кавамура ва бошқа расмий ташкилотлар вакиллари билан учрашувида икки томонлама ҳамкорлик борасида мулоқотлар олиб борилди. Ҳафталик кунларида ўтказилган тадбирлар Япониянинг нуфузли газеталари ва телеканаллари, жумладан, "The Sekai Nippo", "Chunichi Shimdum" кундалик нашрларида кенг ёритиб борилди. Осака шаҳрида бўлиб ўтган халқаро туристик кўргазмада санъаткорларимизнинг чиқишлари катта завқ-шавқ билан қарши олинди.

Японияда кечган кунларимиз япон жамоатчилиги томонидан "Дўстлик ҳафталиги" дея эътироф этилди. Зеро, бир неча кун давомида икки халқнинг урф-одатлари, анъаналари, маданияти, санъатлари яқин эканлиги яна бир бор намойён бўлди. Бир сўз билан айтганда, мазкур ҳафталик ўзбек ва япон халқларини ўзаро янада яқинлаштиришда муҳим аҳамият касб этди.

Сеика ВАЗАКИ, Чую университети профессори, Нагоя — Ўзбекистон дўстлик ассоциацияси директори:

— Ҳафталиқнинг концерт дастурлари жуда зўр ўтди. Япон бўлишимга қарамай, ҳурсандилигимдан кўзларим қувонч ёшларига тўлди. Шунингдек, Нагояда яшавтган ўзбек фуқароларининг ҳам кайфияти кўтарилди. Тадбирда катнашган оила аъзоларим, дўстларим ва бошқа катнашчилар ҳам дастур юксак даражада тайёрланганини таъкидлашди. Ўзбек санъаткорларининг Япониядаги биринчи концерти барчани лол қолдирди. Бунинг учун ўзбекларга миннатдорлик билдирам. Бундай тадбирлар халқларимизни янада яқинлаштиради ва дўстлик ришталарини мустақамлайди.

Хироши Ямагучи, Киото префектураси Маизуру шаҳри мэри ўринбосари:

— Ўзбекистон санъати ва кўргазмаси билан яқиндан танишдик. Жамоатчиликка тақдирот жуда ҳам маъқул бўлди. Шаҳримиз Ўзбекистонлик спортчиларнинг "Токио — 2020" Олимпиадасига тайёргарлик қилиш ва қатнашишини қўллаб-қувватловчи Япония ҳукуматининг расмий мезбон шаҳри — ҳамқори ҳисобланади. Биз эркин кураш ва дзюдо соҳаларида яқин ҳамкорлик қилиб келмоқдамиз. Шу билан бирга, биз нафақат спорт, балки маданият, таълим, туризм ва бошқа йўналишларда ҳам Ўзбекистон билан алоқаларимизни фаоллаштириш ниятидамиз. Ҳозиргидай ҳафталик тадбирлари Кансаи ҳудудига кўпроқ ўтказилса яъни бўларди. Чунки бу ерда Ўзбекистоннинг муҳлислари кўпчилик.

Мухаббат ҲАМРОЕВА, Маданият вазирлиги бош мутахассиси

Биз Мадина шаҳри марказидаги "Masat Al-Bustan" меҳмонхонасида турдик. У Пайгамбаримиз масжидларидан унча олис бўлмаган жойда. Ҳар куни қийналмай ниёда бориб, беш вақт намозни шу муқаддас масжидда ўқий бошладик. Меҳмонхона ва унинг ошхонасида хизмат қиладиган ходимларнинг кўпчилиги мадиналик ўзбеклар экан. Таомлар ҳам ўзбекча. Менда шу ҳамюртлар билан учрашиш нияти тўғилди.

Келганимизнинг иккинчи куни Мухаммадаюб ака ҳузурга бордим. Яхши кутиб олдилар. Журналист эканини айтиб, суҳбатлашмоқчи бўлдим. У киши меҳмонхонадаги хонамини сўраб: "Кеч соат 8 да бораман, бафуржа гаплашамиз", деди. Кечқурун учрашдик. Ота-боболари асли кўнлик экан. 1929-1931 йилларда шўролар ўзига тўқ, ер-суви оила бошлиги бўлгани учун отасини қулоқ бўладиганлар рўйхатида киритади. Шунда бир инсофли одам оғохлантиради: "Ҳаракатингизни қилинг, ақс ҳолда Сибир ёки Украинанинг дашт туманларига сургун қилишади". Шундан кейин Мухаммадаюб аканинг отаси рўзғордаги зарур буюмларни уч отга ортиб, кечаси оиласи билан Кўқондан чиқиб кетади. Ушанга юртидан қочган оилалар кўп бўлиб, бу аслида Фарғона водийсидаги фожиали воқеаларнинг давоми эди.

1930 йили Кўқондан йўлга чиққан оилалар катта қийинчилик билан Саудия Арабистонига етиб боришади. У ерда юртимиздан борган қочқинлар кўп эди. Уларнинг вакиллари қирол Абдул Азиз бинни Абдурахмон ҳузурига кириб, бошларига тушган кўргилликларни айтишади. Қирол уларни яхши кутиб олади, уй қуриб олишлари учун Тоиф шаҳридан ер ажратиб, моддий ёрдам кўрсатади. Кейинги қироллар ҳам ўзбек муҳожирларга яхши муносабатда бўлишади. Миллатдошларимиз араб юртида уй қуриб, секин-аста ўзларини ўнглай бошлайдилар.

Ҳозир Саудияда 28 миллиондан ортиқ аҳоли яшайди. Шундан бир миллионга яқини ўзбеклар. Улардан уч юз минг ўзбек Макка ва Мадинада яшайди. Ҳаммалари ўтган асрнинг 20-30-йилларида юртимиздан кетиб жон сақлаган миллатдошларимиз авлодлари.

Юртимиз мустахлак бўлган йилларда ҳар гал хайр-эхсон қилганимизда биз арабистонлик ўзбеклар Ватанимизни дуо қилиб, унинг овоз ва мустақил бўлишини Аллоҳдан сўрадик, — дейди Мухаммадаюб ака.

Мадинада бўлганимизнинг учинчи куни кечқурун Абдуҳақим ака оғохлантирди.

(Мақоланинг биринчи қисми газетанинг ўтган сонидан эълон қилинган.)

— Эртага эрталаб Маккага жўнаймиз. Ҳамма барвақт туриб, гусл қилиб, эҳром кийимини кийиб, соат беш яримда биринчи қават фойсидга тўплансин.

Эрталаб соат олтида автобусда Макка сари йўл олдик. Йўлда Оқ масжидда тўхтаб намоз ўқиб, эҳромга кирдик — умрага ният қилиб талбия айтдик.

Соат 11да Маккага етиб бордик. "Al-Kisvah" меҳмонхонасида жойлашган, икки ракат намоз ўқиб ташқарига чиқдик. Кичик автобусларда Мас-

роҳимда икки ракат намоз ўқидик. Замзам сувидан тўйиб ичдик. Кейин тақбир ва таҳлил айтиб, тасбеҳ ўғриб, Сафо ва Марва тепаликлари орасида юрдик. Саёй қилиб юрганимизда чақалок Исмоилни кумга ётқизиб қўйиб, Аллоҳдан нажот сўраган Биби Ҳожарнинг ҳолатини эсладим. Саёй амали охирига етган, соч олдириб, гуруҳ раҳбари бошличилигида меҳмонхонага қайтдик.

Кечқурун хуфтон намозини ўқигани Масжидул Ҳарамга келдик. Бу масжидда бир марта

Вакил маълум вақтдан сўнг қайтиб келиб, дебди:

— Подшо ҳазратлари ҳаммаларингизни меҳмонга таклиф қилляптилар.

Шундан кейин шўродан борган ўн беш кишининг ҳаммаси подшо уюштирган меҳмондорчиликда қатнашган экан.

1989 йили Ўрта Осиёдан ҳаж сафарига тўққиз кишигина борган. Улар асосан диний идора ходимлари бўлишган. Оддий кишиларнинг Маккага бориб, ҳаж амалларини бажариши учун умуман йўл йўқ эди. Чор ҳукмати даврида бу масалада бирмунча эркинлик бўлган. Лекин у пайтда одамларни ҳажга ташкилий равишда юбориш билан ҳеч ким шугулланмаган. Ҳар ким ўзига беш-олтига ҳамроҳ топиб кетаверган.

Зиёратда ҳамхонам, юнусободлик Ҳамидулла Тешабоев ҳикоя қилишича, бобоси Топил ота Николай подшо замонида ҳажга борган экан. Уйлангандан сўнг тўрт ой ўтгач ҳажга кетиб, уч йил деганда қайтиб келган экан. Ҳожи бобо келгунча хотинлари тугибди. Қизалоқнинг исмини Ҳожи қўйишибди. Топиложи бобо жўралари билан аввал Афғонистонга, ундан Ҳиндистонга ўтишибди. Бомбейда кемага ўтириб, уч кунда Жиддага боришган экан.

Ўзбекистон ҳукумати Саудия Арабистони билан дипломатик алоқа ўрнатгач, имон-этиқодли кишиларнинг ҳаж ва умра зиёратларига ташкилий равишда боришлари учун қулай шароитлар яратилди. 2017 йилгача ҳар йили мамлакатимиздан ҳажга 5 минг зиёратчи, умрага 7 минг зиёратчи борарди. Бу йилдан талаб кўплиги ҳисобга олиниб, ҳаж зиёратига борувчилар сони 7 мингтага, умра зиёратига борувчилар сони 10 мингтага етказилди. Тадбирнинг ташкилий томонлари такомиллаштирилди.

Зиёратда юрганимизда Учтепа туман "Кўкча Оқтепаси" маҳалласи фаоли Хусниддин Сайфудинов билан шу хусусда суҳбатлашдик. — Вазирилар Маҳкамасининг "Ҳаж" ва "Умра" тадбирларини ташкил этиш ва ўтказиш тартиби тўғрисидаги Низомга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақида" 2017 йил 28 декабрда қабул қилган қарори айни муддао бўлди, — дейди Хусниддин ака. — Бу қарор бизга масалани оқилона ҳал қилишимизга ёрдам беради. Маҳаллаимизда янги қарор асосида йигирма кишилик комиссия ташкил этдик. Унга маҳалла масжиди имоми, милиция нозир, обрў-этибори баланд кишилар киритилди. Одамларни ҳаж ва умрага борувчилар рўйхатида ёзишни шу комиссия ҳал қилади.

УМРА ЗИЁРАТИ

жидул Ҳаром яқинига бордик. У ёнга етакчимиз бошличилигида тартиб билан юриб, талбия айтганча Каъба томон юрдик. Ҳажарул асвад(қора тош)нинг қаршисидан ўтаётганимизда қўл кўтариб тақбир айтдик. Шу ердан тавоф бошланди. Мен ўзим билган дуоларни айта бошладим.

Беихтиёр бутун умримни ўйладим. Даҳрий

тузумнинг матбуотида ишлаган йилларим кўз ўнгимдан ўтди. Билиб-билмай қилган гуноҳларимни кечиритишни Аллоҳдан сўрадим. Мамлакатимиздаги ҳар бир миллат ўз урф-одатини эмин-эркин бажара оладиган, ҳар ким ўз динига бемалол амал қила оладиган даврлар келганига шукрона айтдим. Аллоҳга муножот қилиб, Юртбошимиз омон бўлишини, Ўзбекистимиз тинч, осмони мусаффо, халқимизнинг ризқ-насибаси бутун бўлишини кўзда ёш билан сўрадим. Мен билан бирга Умра зиёратига борган рафиқам Тўлкиной билан ҳалол меҳнатнинг нонини едириб ўстирган болаларимизнинг тан-жони соғ бўлиб, бола-чақалари бахтли-саодатли ҳаёт кечиритиларини тиладим...

Каъбани етти марта айлангач, Мақоми Иб-

намоз ўқисангиз оддий жойда юз минг бор намоз ўқиганининг савобини олар экансиз. Масжидда ҳозир бир пайтнинг ўзиде 600 минг киши намоз ўқий олади. Лекин дунёда мусулмонлар ҳам, Маккага келувчилар ҳам кўпаймоқда. Шунинг учун Саудия Арабистони ҳукумати 2022 йилгача Масжидул Ҳарамни кенгайтириб, бир пайтнинг ўзиде икки ярим миллион одам намоз ўқийдиган бўлишини режалаштирган. Меҳмонхоналар сони ҳам кўпаяди.

Масжидул Ҳарамда ҳамхонам Ҳамидулла билан бирга хуфтон намозидан сўнг, нафл намозини ҳам ўқидик. Анча вақт тасбеҳ ўғриб ўтиргач, Куръон тиловат қилдик, бундан ҳосил бўлган савобини барча умидвор бандаларга бағишладик. Маккада бўлганимизда Масжидул Ҳарамга келиб, намоз ўқилиши канда қилмасликка ҳаракат қилдик.

Сафарда бир кунимиз Арафот, Мино ва Муздалифани зиёрат қилишга кетдик. Арафотда юрганимизда муфти Зиёвуддинхон ҳақидаги китобда ўқиган гапим ёдимга келди. Шўро даври экан. Совет Иттифоқидан борган ҳожилар Арафотда чодирда ўтиришганда Зиёвуддинхон олди-дига Саудия Арабистони подшоши вакили келиб дебди:

— Мамлакатлардан келган ҳожиларнинг бошлиқларини подшо ҳазратлари меҳмонга қақираяптилар. Сизни шу меҳмондорчиликка таклиф этиб келдим.

Зиёвуддинхон дебдилар: — Биз Совет Иттифоқидаги 15 республикадан ўн беш киши келгансиз. Бориб айтинг подшо ҳазратларига, меҳмондорчиликка ҳаммамизни таклиф этсинлар.

Рухият иқлимлари

Тирик сатрлар

МЕН Ҳ ШЕЪРНИ АЙТМАСАМ БЎЛМАС

Шукрона

Яратганга ҳамма ҳамду санолар, Гуллатди кечиккан бозорларимни. Ўзигадир шукр ва тасаннолар, Қиммат баҳолади арзонларимни.

Мени шигил боққа дўндириб қўйди, Базур туттум шоҳи ларзонларимни. Шомимга минг булбул қўндириб қўйди, Баҳордай татигди хазонларимни.

Гар ўзи очмаса қулфи дилимни, Қандоқ сайратардим лисонларимни? Ўзи бошламаса бу ён йўлимни, Топаримдим сиздай инсонларимни?

Ўзигадир ҳамма ҳамду санолар, Кузимда гуллатди бозорларимни. Унгадир хайратим ва тасаннолар, Арзанда сайлади арзонларимни.

Она уйи

У мен туйган биринчи куй, биринчи олам, Қўшчаларнинг чугундай қувноқ кулгум у. Илк бор терган бойчечаким, севинчларим ҳам Қайлардадир тушиб қолган сочпупутим у.

Ўн тўққизга тўлган ёшим ҳусну чиройи, Завқ-шавқига ҳамроҳ бўлган гувоҳ кўчам у.

Илк мартаба қалам тутиб, билиб-билмайини Шеър тўқини орзу этган сирли кечам у.

Қачонлардир шу кўчадан мени сўроқлаб, Илаб, бўзлаб ўтган эмиш азиз кишим ҳам. Сой бўйида қолиб кетди талай сирларим, Ёшлигим-ла кетди қанча чала ишим ҳам.

Ўша ерда табарругим — отам пойини Боши узра тутган кўҳна, азиз остонам. Қизлар билан кашта тикиб, яйраб, ёйлиб, Шивирлашиб тонг оттирган файзли хонам.

Ҳаёлимдан ўтар гўё ширин туш мисол, Ҳовлимизнинг бурчидаги мунғайган тандир. Мунис онам балки шу пайт яноқлари ол, Менга атаб иссиқ қулча ёпаётгандир...

Ўқибол

Юрагимга тўлди бир туйғу, Мен шеър қилиб айтмасам бўлмас, Гарчи менинг кашфим эмас у, Балки оддий бир шеърдир, холос, Мен барибир айтмасам бўлмас.

Ул ҳис тўлар томирларимга, Кўзларимга тўлиб борадир Кўчирмасам агар шеъримга, Нақ бағримда ўтдай ёнадир. Бўлмоқ учун бу ўтдан халос, Мен у шеърни айтмасам бўлмас.

Менга на шон, на қарсақ керак, Шеърдан таъна қилган шоирмас: Чикмасин-чун қиндан юрак, Айламай деб ўз-ўзинга қасд, Мен у шеърни айтмасам бўлмас.

Тақдиримга минг бор шукрим, Менга деди: шеър ёзишни ол. Майли, шеър деб қурна илким, Бўлай, майли, беором, беҳол, Бу дунёни шоирчасига Куйламоқнинг ўзи бир иқбол!

Юрагимга тўлар ажиб сас, Мен у шеърни айтмасам бўлмас!

Ўй, гўё!

Мен ҳақда безовта бир жон ўтди деб, Бир жонда минг битта имкон ўтди деб, Имконлари пинҳон бир шон ўтди деб, Гурур, ор мулқиде султон ўтди деб, Ортимдан ўртаниб куйгучим бўлгин!

Жонон пиёланнинг жананги бўлдим, Нозик торлар ичра таранги бўлдим, Дилгир туйғуларнинг оҳанги бўлдим, Билмам, сўзда эски ё янги бўлдим, Камимини кечириб суйгучим бўлгин!

Агар мен сўзласам, дардинг қулади, Шеър айтсам, кўксингда бодом гуллади, Айтишларим чаман қилди чиллани, Буни биров билди, биров билмади, Титроқ торларимни туйгучим бўлгин!

Демасман, назмда гулбоғ яратдим, Демасман, юмушда чўнг тоғ яратдим, Аммо тилим билан фароғ яратдим, Қанча хаста дилим мен соғ яратдим, Табибим ўтди деб, куйгучим бўлгин!

Мен ҳақда безовта бир жон ўтди де, Очилмай қолган минг имкон ўтди де...

ДИҚҚАТ: ФОТОЛАВҲАЛАР ТАНЛОВИ!

“Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газетаси таҳририяти

- "Фотообъективда Ватан жамоли", - "Адиблар хиббониди", - "Китоб — тафаккур қайроғи", - "Мен китобни севаман", - "Менинг богчам", - "Зомин бағрида — ижод оғушида", - "Паркент тоғлари — илҳом чоғлари", - "Санъатда кўйфа"

- бадий қимматга эга; - газетхонларда Ватанга, китобга, табиатга ва чинакам инсоний фазилатларга муҳаббат, ҳурмат уйғотадиган мавзуларда бўлиши керак.

Танлов иштирокчиларининг фотолавҳалари "Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетасининг рангли саҳифасида 125 кв.см ҳажмида, "Фотолавҳалар танлови" рўқни остида эълон қилиб борилади.

Сара фотолавҳалар мамлакатимиз Мустақиллиги куни арафасида Ўзбекистон Бадий академиясининг "Фотолар уйи" кўрғазмалар залида намойиш этилади ҳамда "Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетаси кутубхонаси сериясида китоб-альбом шаклида нашр этилади. Фолибларга ҳамкорларнинг сийловлари бор!

мавзуларида фотолавҳалар танловини эълон қилади.

Танлов учун материаллар эълон газетада chop этилган кундан "Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетасининг uzas.gzt@mail.ru электрон почтасига, "Фотолавҳалар танлови"га деб юборилиши лозим.

Тахририятга юборилаётган фотолавҳалар юксак маҳорат билан суратга олинган;

ТАХРИРИЯТ

ТЎҒРИ ФОЙДАЛАНАЙЛИК

Инсон тараққиётнинг илк давриданоқ оловдан турмушдаги эҳтиёжларини қондириш воситаси сифатида фойдаланиб келган. Бироқ ундан фойдаланишнинг ҳам ўзига хос йўл-йўриги ва талаблари бор. Олов чиқишига бир неча омиллар сабаб бўлади. Электр асбобларидан нотўғри ва мейв-ёрдан ортиқ фойдаланиш натижасида ёнғин содир бўлиш эҳтимоллари жуда юқори.

Хонадонда ёки ишхоналарда электр тармоғига бир вақтнинг ўзиде бир неча ток қабул қилувчи воситаларни улаш, электр ускуналарини каровсиз қолдириш, улардан очик ҳолда фойдаланиш мумкин эмас. Айниқса, тунда электр тармоғини узиб қўймаслик, қўлбола печлардан ноўрин фойдаланиш ҳоллари кўп кузатилади.

Ана шундай кўнгилсиз ҳодисаларнинг рўй бермаслиги учун ҳар бир фуқаро

ёнғин хавфсизлигига риоя қилиши, симлар туташувидан пайдо бўлган учкун ҳақида ёнғин хавфсизлиги ходимларига дарҳол хабар қилиши лозим. Ўзбошимчилик билан электр симларини улаш ҳам хавфли эканлигини унутмаслик даркор.

З.АКБАРОВ, Т.МАДУМАРОВ, Х.НИҒМАТОВ, ёнғин хавфсизлиги хизмати ходимлари

"Ўзбекино" Миллий агентлиги, Ўзбекистон Киноарбоблар уюшмаси кинооператор
Ўқтам РИЗАЕВнинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва яқинларига ҳамдардлик билдиради.

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

Муассис:

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ

Ҳа.и.қ.р.и.и.з:

ЎЗБЕКИСТОН БАДИИЙ АКАДЕМИЯСИ

Манзилимиз: Тошкент — 100083, Матбуотчилар кўчаси, 32

Электрон манзилимиз: uzas.gzt@mail.ru

Бош муҳаррир

Ўқтам МИРЗАЁР

Танқид ва адабиётшунослик бўлими: 233-58-86
Санъат бўлими: 233-56-40
Ижтимоий ҳаёт бўлими: 233-57-42
Назм ва наср бўлими: 233-58-60

Тахририятга келган кўлэзмалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайдими. Муаллифлар фикри тахририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Масъул котиб — Асрор СУЛАЙМОНОВ

Навбатчи муҳаррир — Гулчехра УМАРОВА

Саҳифаловчи — Зафар РЎЗИЕВ

«ШАРҚ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси.

Босмахона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 22.55

Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 26.11.2014 йил 0283-рақам билан рўйхатга олинган.

Адади — 4823. Буюртмага Г — 582.

Ҳажми — 3 босма табоқ А-2. Нашр кўрсаткичи — 222.

Ташкилотлар учун — 223. 1 2 3 5 6

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ.

СОТУВДА НАРХИ ЭРКИН.

Сайтимизга ўтиш учун QR-коднинг телефонингиз орқали сканер қилинг.